

Nr 2 1972

Årgång 24

vi människor

Tema: Kvinnor i andra länder

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Svenska Kvinnors Vänsterförbund har i korthet följande historia. 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och för kvinnornas likställighet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

Förbundet vill verka för fullständig likställdhet mellan kvinnor och män och för kvinnornas deltagande i full utsträckning på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet; för erkännande av och respekt för kvinnornas värdighet i familj och samhälle.

Förbundet vill verka för samarbete mellan kvinnor i alla länder och med all kraft deltaga i strävandena att uppnå och befästa en varaktig fred, allt framtidsarbets grundval.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund (Swedish women's left federation) till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV).

KDV hade 1969 anslutna organisationer i 90 länder med omkring 200 miljoner medlemmar.

KDV har nu tillerkänts konsultativ status I (tidigare hette det A) hos FN:s ekonomiska och sociala råd. Endast 16 organisationer har denna status vilken innebär rätt att yttra sig vid rådets sammanträden och att framlägga egna förslag muntligen eller skriftligen.

Frihet åt Angela Davis!

Efter att ha suttit fängslad i 488 dagar blev Angela Davis den 23 februari frisläppt från fängelset i Palo Alto, Kalifornien, mot en borgen på 102.500 dollar. Kort efter frigivandet sade hon i ett samtal med en närvarande journalist: "Utan den mäktiga solidaritetsrörelsen sutte jag sannolikt ännu i fängelse. Jag kan inte säga hur lycklig jag är. Det är en härlig känsla att vara fri. Tack för er storartade kamp, för de miljonfaldiga bevisen på solidaritet. Nu kan jag ännu mer än hittills sätta in min kraft för befrielsen av alla politiska fångar i USA."

Rättegången mot Angela Davis har tagit sin början. En helt vit jury skall avgöra hennes öde. Den mäktiga solidaritetsrörelsen för hennes liv och frihet får inte avstanna. Bombardera domstolen med krav på att processen mot Angela Davis läggs ned och att hon omedelbart släpps fri. Ni kan skriva direkt till domstolen under följande adress:

Judge Richard E. Arnason,
Supreme Court of Santa Clara,
San José, Californien, USA.

Journalistkongress i Ungern

57 kvinnliga journalister från 21 europeiska länder deltog i den kongress som den ungerska kvinnotidningen "Nók Lapja" arrangerat i Tihany vid Balatonsjön i Ungern 21—25 mars. Initiativtagare till kongressen var tidskriften "Frauen der ganzen Welt". Temat för kongressen var dels freden och samarbetet i Europa, dels kvinnornas rättigheter samt hur man i pressen skulle kunna stödja detta. Deltagarna kom både från de traditionella, kommersiella damtidningarna och från seriösa kvinnotidskrifter av "Vi Mänskors" typ. Meningarna gick isär både politiskt och i fråga om uppfattningar och värderingar av kvinnans roll. Man enades dock om ett uttalande att man ville fortsätta informations- och erfarenhetsutbytet länderna emellan och att ansträngningarna att förbättra kvinnans ekonomiska och sociala situation skulle fortsättas. Mer från kongressen kommer i nästa nummer av Vi Mänskor.

LW

Rättelse

I förra numret av Vi Mänskor hade Jean Montgrenier tagit fotona till De är utan jobb, De flyttar från stan och Tjejsnack. Det glömde vi att tala om. Men nu har vi gjort det.

vi människor

Nummer 2 1972 — 24:e årg

Ansvarig utgivare:
VALBORG SVENSSON

Redaktionskommitté:
EVA PALMAER
LOUISE WALDÉN
KATJA WALDÉN
HJÖRDIS LEVIN
ELISABETH VON HELAND

Vi Mänskor utkommer med fyra nummer om året

Prenumerationspris per år 10 kr

Postgiro 5 13 23

SVENSKA KVINNORS
VÄNSTERFÖRBUND
Box 3021, 161 03 Bromma
Tel. 08/87 79 14

Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås 1972

Innehåll

Ledare	3
Vietnamkonferens i Paris	4
Erkänn DDR! Gunnel Färm	6
Internationella kvinnodagen	9
Myten om den svenska kvinnan.	
Maria Rönn och Christina Gynnå	10
Kvinnor i andra länder:	
Kvinnor på Irland. Lotta Fors-	
man	14
Kvinnor i Italien. Julienne Tra-	
vers	16
Kvinnor i USA. Louise Waldén	20
Kvinnor på Ceylon. Gunilla	
Granath	24
Dokumentärt från barnens värld.	
Margit Palmaer	28
För Vietnams kvinnor och barn	30

Omslag: Kvinnotåget i Stockholm 8 april, som Grupp 8 stod bakom, samlade över 1000 deltagare. Parollerna var Arbete åt alla — nej till kvinnan som arbetskraftsreserv. Daghem åt alla barn — nej till konjunkturstyrd barntillsyn. Utbildning åt alla — nej till kvinnoyrken/låglönejobb.
Foto Mikael Wahlberg.

Kvinnor i alla länder...

Det här numret av Vi människor handlar mycket om kvinnor, kvinnor i Sverige och kvinnor i andra länder — i Italien och USA, på Irland och Ceylon.

Och man tänker väl ungefär så här: Vad kvinnorna ändå har lång väg kvar, vad mycket jobb som återstår. Vi befinner oss bara i början. Vi storknar över allt puerilt motstånd vi möter och våra systrar i främmande länder kommer att få höra precis vad vi så länge hört.

Det finns ingen kvinnosak! Är inte kvinnor en del av mänskligheten? Är inte deras, barnens och familjens problem också männens? Är för övrigt inte kärleken det viktigaste av allt (Liv Ullman i TV)? Är inte livslång lycka att föredraga framför politik och elände? (Ack, ack — visst är det. Men hur många har chansen?)

Jag tror aldrig de kämpande kvinnorna har förnekat att kvinnornas problem också är männens. Kvinnoproblemen är samhällsproblem och det samhälle som skapat dem kan inte lösa dem. Det är så självklart att det närmast är genant att påpeka.

Endast ett samhälle som sätter människan — stor eller liten — och inte profiten i centrum kan lösa de s k kvinnoproblemen. Det är allt fler klara över och därför måste en allvarlig kvinnorörelse föra till socialism.

Så har vi den ekonomiska sidan av saken. Det blir för dyrt med daghem och fritidshem, usch ja! Man kan grubbla sig fördärvad över hur det kan bli billigare samhällsekonomiskt sett att en person i ett hem vårdar kanske ett eller två barn medan man på ett daghem har en anställd på fem barn — i praktiken betydligt fler, 10 och däröver när det är som värst, enligt DN. Nu är det bäst att genast påpeka att det viktigaste med daghemmen är förstås att ett bra daghem med tillräcklig och utbildad personal torde vara den bästa miljö vi kan ge våra barn.

Flera utredningar har visat att daghem lönar sig ekonomiskt. Nu senast har Stockholms kommunstyrelses kommitté för kvinnofrågor samlat material i frågan. Kommunerna tjänar på att kvinnorna yrkesarbetar. Att staten tjänar visste vi förut. Utgifterna för en daghemsplats är cirka 11.000 kronor per år. Statliga bidraget är cirka 4.000 kronor. Ökade skatteinkomster, bortfall av bostadstillägg och socialbidrag gör att kommunen tjänar cirka 4.500 kronor per plats på daghemmet.

Trots detta diskuteras ständigt ökning av daghemsavgiften och inte bara diskuteras utan beslutas i många kommuner.

Barnstugeavdelningen i Stockholm föreslår att avgiften på fritidshemmen ökar från 30 kronor upp till 200 kronor per månad. Förmodligen en säker metod att ytterligare öka antalet nyckelbarn.

Kommittén för kvinnofrågor varnar uttryckligen för höjning av avgifter på dag- och fritidshem. På lång sikt blir följderna ofta ohjälpliga. Mödrar som tvingats vara hemma under barnens hela förskoleålder av brist på daghemsplatser kan sedan inte få jobb i sina gamla yrken. Utvecklingen har gått förbi dem. Det resulterar bland annat i dyrbara omskolningskurser. Höjda avgifter hindrar kvinnorna ytterligare att söka sig ut i yrkeslivet. Det lönar sig helt enkelt inte.

När samhället ska spara är det märkvärdiga utvägar man hittar. De skyddslösaste — barnen — är omtyckta objekt. Daghem, fritidshem — så katastrofalt otillräckliga — daghemsmat och skolmat, där kan man plocka bort några miljoner, medan miljarder flyter till försvaret.

E. P.

Den 11–13 februari ägde den stora världsförsamlingen för fred och oavhängighet åt de indokinesiska folken rum i Versailles. Initiativtagare var Stockholmskonferensen för Vietnam, som nu för sjunde gången arrangerade en Vietnamkongress, samt 48 franska organisationer. De 48 omfattade kristna, politiska, freds- och kvinno-, fackliga, ungdomsorganisationer o s v av alla schatteringar.

Tolvhundra delegater från åttiofyra länder deltog, från USA inte mindre än 136 stycken.

Picasso skickade en hälsning till kongressen.

Vietnamkonferensen i Paris

Första dagen var huvudsakligen ägnad plenarsammanträde med talare från Nord- och Sydvietnam, Laos och Kambodja samt representanter från USA. Nixon försökte som bekant in i det sista förhindra att kongressen ägde rum i Paris.

Deltagarna fördelade sig på fyra kommissioner: 1) politiska kommissionen, 2) aktionskommissionen, vilken också innefattade hjälp och information, 3) kommissionen för elektroniska kriget och krigsförbrytelser samt 4) den ekonomiska kommissionen, som speciellt behandlade krigets inverkan på Indokinas, USA:s och hela världens ekonomi.

Den kommitté som förberett kongressen hade samlat fakta från kriget i Indokina ur amerikanska, europeiska och vietnamesiska källor i första hand. Jag återger några här.

Kriget i siffror

Först några siffror om antalet soldater från USA och deras allierade

År	Totala styrkan	USA-soldater
1965	800.000	190.000
1967	1.200.000	480.000
1969		543.000

	1972
Saigontropper	1.200.000
Phnon Penh (minimum)	210.000
Laos	100.000
Syd Korea	40—50.000
Thailand	10—20.000
USA	139.000
Total ca	1.700.000

Här är inte medräknat 7:de flottan, trupper stationerade i Thailand, amerikanska flottbasen Guam etc. Deras antal torde väsentligt överstiga 100.000.

Samtidigt som antalet amerikanska soldater minskar ökar de USA-styrda trupperna. Detta innebär inte bara att "de döda byter färg", det innebär också en ekonomisk vinst för USA.

Redan Kennedy och McNamara visste att en asiat kostade bara 1/8—1/10-del av en amerikansk soldat. Så här är kursen idag per år räknat för asiatiska, icke sydvietnamesiska soldater

	Dollars
thailändsk soldat	ca 4.000
filippinsk soldat	ca 6.500
sydkoreansk soldat	ca 4.000
amerikansk soldat	ca 13.000

Krigskostnader

Indokinakriget har kostat USA 1965—71 ungefär 120 miljarder dollar. Det innebär 2,526 dollar per innevärdare i Indokina (47,5 miljarder människor), dvs 361 dol-

lar per person och år. Före Nixon var utgifterna 276 dollar per indokines och år och under Nixon 471 dollar — bruttonationalprodukten per capita är 120 dollar i Indokina, USA:s militära kostnader f n är alltså ungefär det fyrdubbla.

Under andra världskriget använde USA totalt 6.102.866 ton sprängämnen, mellan 1965—1970 i Indokina 13 miljarder ton, alltså mer än dubbelt. Ytan i Vietnam, Laos och Kambodja är 750.000 km², mot ungefär 4 miljarder km² i Europa.

Över det nazistiska Tyskland fällde USA under kriget 1.360.000 ton bomber, i Indokina 1965—1971 6,6 miljarder ton, alltså nästan 5 gånger så mycket. Under Nixons tid (enligt Le Monde, 10 november 1971) mer än 3 miljarder ton, dvs mer än 2 (2,2) gånger vad som fälldes över Nazi-Tyskland.

Under 7 år från 1965—1971 har det varje minut använts 3,53 ton sprängämnen över Indokina!

Enligt Le Monde (29 juli 1970) motsvarar bombardemangen ett tusen Hiroshima-bomber.

Det är omöjligt att få fram säkra siffror, men man har kommit till att ungefär 1.125.000 sydvietnameser döddes, dvs nästan 6,5 procent av befolkningen. Av dessa är 350.000 civila, varav 30 procent barn.

Man har gjort en makaber beräkning av kostnaderna per dödade människor i krig

På Caesars tid	75 cent
På Napoleons tid	3.000 dollar
Första världskriget	21.000 dollar
Andra världskriget	50.000 dollar
USA i Vietnam	120.000 dollar

Strategiska byar

Enligt en amerikansk senatorsrapport från 1970 har en tredjedel av Sydvietnams 18 miljoner invånare tvingats flytta sedan 1964.

Enligt PRR:s v. chefsdelegat Nguyen Van Tieu i Paris 13 januari 1972 har på sista tiden mer än en miljon människor tvingats att lämna sina hem i de nordliga provinserna av Syd-Vietnam. Stora områden är totalt ödelagda.

Proportionellt motsvarar förflyttningarna till dessa koncentrationsläger-byar befolkningen i fem av de folkrikaste staterna i USA: Kalifornien, New York, Pennsylvania, Illinois och Texas.

I Laos har 700.000—800.000 människor förflyttats på en befolkning av 3 miljoner.

Tekniska aspekter på kriget

En enorm mängd gifter, växtdödande medel etc. har östs över Indokina. Man beräknar att det är mellan 45 och 90 miljoner ton. — Enligt uppgifter från USA:s senat har 1/7=14% av Sydvietnams territorium förstörts av gifter. FNL uppskattar det till 20%, dvs en femtedel.

Man har förstört med än 163 miljoner ton ris från 1962—1970, det svarar mot årsbehovet för 900.750 människor.

1/5 av Sydvietnams skogar har besprutats med gifter av olika slag. Skadorna svarar mot 31 års förbrukning av trä i Sydvietnam.

Den s k hjälpen

Det talas understundom om den s k ekonomiska hjälpen till Indokinas folk, men den är som bekant blygsam. USA:s utgifter i förstörelse är 19 gånger större än för uppbyggnad, räknad **per capita**.

Konferensens resultat är sammanfattade i fyra resolutioner.

Man vänder sig med all kraft mot Nixons vietnamisering av kriget. Nixon försöker vilseleda folkopinionen att kriget avtrappas medan det i själva verket intensifieras.

Vi citerar:

”När USA minskar sina markstridskrafter har man tre huvudsyften:

— Att minska USA:s förlustsiffror samtidigt som man ökar de vietnamesiska förlusterna, vilket tydligt avslöjar den amerikanska politikens rasistiska karaktär.

— Att skära ner antalet unga amerikaner, som skickas till Asien mot sin vilja, i hopp att detta skall mildra den protestvåg som det tidigare framkallat.

— Att dölja upptrappningen av kriget som genomförs med nya teknologiska medel, varförutan regimerna i Saigon, Vientiane och Pnom Penh inte skulle kunna existera.”

Man stöder vidare PRR:s sju-punktsprogram, Laos patriotiska fronts fempunktsprogram samt Sihanouks fempunktsprogram.

Kommission nr 2 understryker vikten av världsomfattande aktioner för att stödja kampen mot kriget i Indokina, inte minst med tanke på presidentvalet i USA. Man förordar även utgivandet av en ”vitbok” och väddar om mer materiell hjälp särskilt till byggande av skolor och sjukhus, man förordar även konferenser av par-

lamentariker, fackföreningsfolk, religiösa samfund.

Den 15 april planeras bl a landsomfattande aktioner i USA, som bör följas upp i hela världen.

Man förbereder även aktioner i samband med demokratiska och republikanska partikonventen i sommar, när presidentkandidaterna skall nomineras.

Den tredje kommissionen behandlar det nya automatiserade kriget. Idag fälls ett ton bomber per minut över Indokina!

Journalisterna tystas och myten om nedtrappning omhuldas. — Det totala kriget omfattar genocid (folkmord), biocid och ekocid (miljömord).

Man kräver även att miljövårdskonferensen i juni i år i Stockholm skall behandla den biologiska och ekologiska förstörelsen i Indokina.

Den fjärde kommissionen belyser inflationen och det fullständiga USA-beroendet i Sydvietnam, med åtföljande katastrofala försämring av levnadsstandarden. Man gör också en jämförelse med Nord-Vietnam där man trots krigets fasor bygger upp lantbruk och industrier. Risskörden är fyra gånger större än under kolonialtiden. Produktionen av elektrisk kraft har elvadubblats på tio år.

4.000 sovjetexperter är verksamma och har bl a byggt upp 45 industrier.

Minns man några talare alldeles speciellt från denna kongress blir det de förfinade, intensiva representanterna för Indokina, en blind, svart fackföreningsledare — Cleveland Robinson — som utslungade sitt anatema över Nixonregimen och försäkrade att majoriteten av USA:s folk var emot kriget och slutligen en lägmäld nigger, genomlyst av patos, som talade om Angela Davis.

Sista dagen avslutades med en mäktig demonstration som gick från Place de la République till Place de la Bastille, oöverskådliga människomassor, som omväxlande uttryckte sin avsky för Nixon och sin beundran och kärlek till Indokinas folk.

Eva Palmaer

Picassos hälsning

Vad kan man säga?

I detta krig är allt så klart och så fruktansvärt att man inte kan berätta något nytt.

Jag kan endast säga med er, att jag är med er, alla ni som slåss som lejon i Indokina, och alla ni som gör vad ni kan i Amerika och på andra platser och att jag kommer att vara med er nu och alltid ända till den slutliga segern och friheten vinnits.

Picasso

Den svenska regeringen har under årens lopp tillgripit en rad undanflykter för att slippa erkänna DDR, bl a att ett erkännande skulle befästa Tysklands delning och att man av hänsyn till det parlamentariska läget i DDR inte vill ta ställning. Men så länge DDR inte erkänns utesluts landet också i internationella sammanhang, t ex vid miljövärldskonferensen i Stockholm och Världshälsoorganisationens möte i maj. Vi kan inte längre låta prestige rida politikerna i en fråga som rör våra barn och kommande generationers framtid, skriver Gunnel Färm i sin artikel, ursprungligen hållet som tal.

Erkänn DDR!

I somras slog man i svenska tidningar larm om att DDT sprutades över tältplatserna på ön Rügen i DDR för att utrota vanliga myggor, medan detta farliga gift numera är förbjudet i Sverige. Hos oss är det också förbjudet att använda kvicksilver som betningsmedel i jordbruket, medan man i DDR enligt uppgift använder fem olika kvicksilverpreparat för detta ändamål. Det finns fortfarande havsörnar i DDR. Men på senare år har man märkt att flera bon blivit utan ungar, trots att fåglarna lagt ägg. Man har inte gjort några analyser för att se om DDT och kvicksilver är orsaken. Man saknar nämligen analysutrustning.

Östersjön som vi alla vill skall vara ett fredens hav, men också ett rent hav, lider av syrebrist på

vissa ställen, så att fiskarna dör. Öster om Bornholm har man hittat sill som är så full av DDT att den är livsfarlig att äta. Strömmingen börjar visa höga halter av PCB, en biprodukt från plastindustrin. Efter andra världskriget sänkte flera av de krigförande nationerna giftiga och frätande produkter i Östersjön, i behållare som nu börjar rosta eller vittra sönder.

Vad kan vi nu dra för slutsatser av de här sedelärande upplysningarna?

Ja, förvisso inte att vi bör ensidigt fördöma DDR för att landet är en miljöförstörare. I Förbundsrepubliken finns det fabriker som framställer gifter som bl. a. används i USA:s krig i Indokina, ett krig som till allt annat måste betraktas som en av de största miljö-

farorna i vår värld just nu. Man har ju s. a. s. inte "nöjt sig" med att döda människor, utan dödat naturen också. Nej, vad jag vill komma åt är detta: med Förbundsrepubliken och USA kan våra politiker och vetenskapsmän utbyta erfarenheter och information på regerings- och toppnivå, på ett officiellt och om man vill bindande sätt. Med DDR kan vi bara komma till tals på eventuella symposier och andra sammankomster av mera informellt slag.

Vi ser ju dagligen hur luft- och vattenföroreningar inte känner några statsgränser, utan förs med vindar och strömmar från det ena landet till det andra. För att kunna lösa dessa för mänskligheten livsviktiga problem måste **alla** de berörda staterna, alltså även DDR,

LENINGRADKRYSSNING

med M/S Kalinin 16—23/6. 4 hela dagar i Leningrad. Utöver sightseeing i den vackra staden ordnas olika specialbesök. Dagsutfärd till den gamla kulturhistoriska staden Novgorod. Möjligheter till balett och cirkusbesök. Priser från 625: —. Begär snarast utförligt prospekt från

FÖRBUNDET SVERIGE — SOVJETUNIONEN

Katarinavägen 20 116 45 STOCKHOLM Tel. 44 64 34, 42 80 31

kunna träffas för att på regeringsnivå underteckna bindande avtal som reglerar de här frågorna.

Som väl alla vid det här laget känner till, så skall det i Stockholm i sommar hållas en FN-konferens om den mänskliga miljön. I december beslöt FN på förslag av några västmakter att inbjudningar till den konferensen bara skulle sändas till medlemmar av FN och dess fackorgan. Ett tjeckoslovakiskt tilläggsförslag om att "även andra intresserade" skulle inbjudas, avslogs i FN-församlingen. Sverige, Norge, Danmark och Island lade ned sina röster i inbjudningsfrågan, med motive- ringen att "denna känsliga fråga inte borde bli föremål för omröstning utan lösas i samförstånd med berörda parter". Förbundsrepubliken har därmed sin plats säkrad i miljövärdskonferensen, eftersom landet är med i Internationella atomenergiorganet i Wien och i biståndsorganet UNDP. DDR däremot skulle på sin höjd i nåder få sända observatörer till Stockholm. Det är väl fullt förståeligt om Sovjetunionen och Tjeckoslovakien i protest hoppar av förberedelserna för konferensen under dessa förutsättningar. Hela syftet med den här stora sammandragningen av ansvarigt miljövärdsfolk från hela världen kommer att förfelas om inte alla intresserade länder får delta på likaberättigad basis.

Svenskt stöd

Sverige står bara som värdland för mötet, på uppdrag av FN, och har alltså att rätta sig efter FN:s beslut och direktiv. Men det är kanske ändå ett lite väl blygsamt sätt att se på Sveriges roll i den här frågan. Vår ställning som arrangör och värdland borde nog ge oss vissa påtryckningsmöjligheter.

Varför utnyttjar då inte den svenska regeringen sina påtryckningsmöjligheter? Och varför erkänner inte den svenska regeringen vårt södra grannland? Vi kanske får lov att gå tillbaka lite i tiden för att skönja svaren på de här frågorna. I Potsdamavtalet, som ingicks sommaren 1945, sades

att ett enhetligt demokratiskt Tyskland skulle skapas. Tre år senare införde de tre västliga ockupationszonerna en egen valuta, och därigenom skapades f. f. g. en klyfta mellan Tysklands båda delar. Klyftan vidgades ett år senare, då man valde en västtysk riksdag, som sammanträdde 7 sept. 1949. Man valde president och förbundskansler. Först en månad senare bildades Tyska Demokratiska Republiken.

Eftersom de här båda delarna av det gamla Tyskland har utvecklat sig på olika sätt, så borde tanken på en återförening vara ganska så verklighetsfrämmande. Men den tanken har tydligen ändå bitit sig fast i den svenska regeringen liksom i många andra länder. Man har nämligen sagt, att ett svenskt erkännande av DDR skulle bidra till att permanenta Tysklands delning. Men om man av någon outgrundlig anledning önskar en återförening, så borde man också kunna inse, att en sådan inte kan komma till stånd annat än genom samarbete mellan två suveräna och likaberättigade stater. Alternativet skulle nämligen vara krig som följd av att den ena tyska staten ockuperade den andra, och det kan väl inte vara den svenska regeringens önskan.

Det har också hävdats att ett erkännande av DDR skulle strida mot Sveriges neutralitetspolitik. Detta måste ju vara kvalificerat nonsens. Det är ju genom att enbart erkänna den ena tyska staten, Förbundsrepubliken, som Sverige har gjort avsteg från sin neutralitetspolitik.

Det finns en hel rad andra undanflykter som man tagit till, men det argument mot ett erkännande som oftast har tillgripits på senare år, har varit att vi av hänsyn till det parlamentariska läget i Förbundsrepubliken skulle låta bli att ta ställning i Tysklandsfrågan. Bortsett från att vi ju redan har tagit ställning genom erkännandet av Förbundsrepubliken, så tror jag att vi närmar oss pudelns kärna här.

Det verkar nämligen som om det svenska SAP:s nära vänskaps-

band med det västtyska SPD och dess främste företrädare Willy Brandt hade förlätt vår regering till alltför stor försiktighet. Man har utgått ifrån att Brandts ställning i Förbundsrepubliken var så svag att ett svenskt erkännande av DDR vips skulle stjälpas hela den avspänningspolitik som nu äntligen har krönts med en början till framgång i form av Berlinavtalet. Men varför denna pessimism? Skulle man inte tvärtom kunna tänka sig att ett svenskt erkännande skulle få betydelse som stöd åt den progressiva västtyska opinionen som vill ha bättre relationer till DDR. W. B. sade också vid ett besök i Sverige i augusti förra året att "världen inte skulle gå under om S. skulle erkänna DDR" Han menade det naturligtvis bildligt, för ingen hade väl väntat sig världens undergång. Man frågar sig verkligen varför den svenska regeringen inte då vågar ta steget fullt ut. En annan och mycket allvarlig aspekt på problemet är också om vi som påstår oss vara neutrala verkligen skall gå i ett annat lands ledband på det här viset och bara rätta oss efter vad vi tror kan gagna regeringen i Bonn.

"Tysklandsproblemet"

När vi förra året fick en ny utrikesminister, tändes hos många Tysklandsvänner en förhoppning att Krister Wickman skulle kunna åstadkomma ett självständigt ställningstagande i Tysklandsfrågan. Han har ju inte så mångåriga och nära relationer med Willy Brandt som Torsten Nilsson hade. Bl. a. tog SSU, som har erkännandet av DDR som ett av kraven i sitt program, upp frågan vid en uppvaktning hos den nye utrikesministern. Men förhoppningarna har grusats. Regeringen har fortsatt att motivera sin inställning med vaga och i längden ohållbara argument.

Den soc.-dem. riksdagsmannen Stig Alemyr sade vid ett anförande i riksdagen 1969, att "Tysklandsfrågan är besvärligare än de flesta andra problem vi har att kämpa med i världen i dag, inte

minst med tanke på Berlins status. Av detta skäl kan man inte angripa Tysklandsproblemet med hänvisning till vilka förutsättningar som principiellt eller i regel gäller för ett svenskt erkännande av främmande stater”.

Denna uppfattning har tydligt delats av regeringen. När läget förändras, som nu genom Berlinavtalet, så råkar regeringen uppenbarligen i svår argumentnöd. Ett famlande försök till redovisning av regeringens ståndpunkt gav Krister Wickman i höstas i Dagens Eko: ”Sverige kommer att erkänna Östtyskland först när de båda tyska staterna kommit så långt i sina överläggningar att man står på tröskeln till ett inval i FN. Så länge normaliseringsförhandlingarna pågår, är det felaktigt av den svenska regeringen att ensidigt gå in med ett erkännande av Östtyskland.” Så överdrivet försiktigt yttrar sig alltså den svenske utrikesministern. Att Sverige i snart två decennier ensidigt erkänt Västtyskland, tycks inte bekymra honom nämnvärt.

Jag nämnde i förbigående Berlinavtalet, och vi kanske ska ta och titta som hastigast på vad som har hänt i avspänningsfrågan.

Det var ju så, att en av WB:s första och största framgångar på avspänningsens område var under-tecknandet av två ickevåldspakter, nämligen med Sovjetunionen och med Polen. Men avtalen hade från tysk sida försetts med en reservation: det kan inte ratificeras, dvs. slutgiltigt godkännas av västtyska parlamentet, förrän

man noterat tillfredsställande framsteg i Berlinförhandlingarna. De förhandlingarna pågick mellan företrädare för segermakterna i andra världskriget, alltså Sovjet, USA, England och Frankrike. Den 3 sept. 1971 kunde man äntligen enas om ett avtal om Berlins status, trafiken till och från Västberlin och andra saker. Men detta var bara ett ramavtal. De båda tyska staterna var sedan tvungna att samsas om detaljerna, vilket de gjorde i december i fjol. Innebörden av dessa avtal är att Bonn nu kan ratificera sina östavtal, arbetet på en europeisk säkerhetskonferens kan komma igång på allvar, och därmed också en diskussion om en samtidig truppereducering av Nato- och Warszawa-paktsstyrkorna.

Prestigespel?

Vi kan alltså skönja en ljusning i den europeiska freds- och säkerhetsfrågan. Men är det inte lite förhastat att ge W. B. hela äran för detta? Dels har säkert både den västtyska och den östtyska industrin haft stort inflytande när det gällt att åstadkomma en normalisering av förbindelserna; man vill helt enkelt idka handel med varandra. Och dels måste det anses vara minst sagt underligt, att man hedrar **ena** sidans företrädare för att han åstadkommit en avspänning som aldrig kunnat komma till stånd utan den **andra** sidans tillmötesgående. När gav man senast Nobels fredspris till någon från ett socialistiskt land?

Nyligen antydde Sveriges regering att man var starkt betänkt

på att erkänna den nya staten Bangla Desh. Jag missunnar inte alls det bengaliska folket att få ett eget land som tillerkänns officiell status. Men nog är det väl märkvärdigt att de skall vara så mycket svårare att erkänna ett land som existerat i över 20 år och som är ett av våra grannländer?

Kan det möjligen — hemska tanke — vara så att det har gått prestige i den här frågan? Man misstänker nästan det, när man hör hur resonemanget går beträffande DDR:s medverkan vid FN-konferensen i sommar: Östtyskarna idkar utpressning och försöker tvinga sig in i FN bakvägen. Det spekuleras också i att Kinas medverkan i konferensen skulle kunna tvinga Sovjetunionen att delta för att inte förlora ansiktet inför u-länderna.

Angår oss alla

Västtyskland vill med alla medel förhindra att DDR kommer in i FN eller dess underorgan innan förhållandena mellan de båda staterna normaliserats genom ett s. k. generalfördrag. Vem som är utpressade i det här fallet är väl inte svårt att se. Samma strid kommer att stå om Världshälsoorganisationens möte i maj, där Västtyskland också måste stänga ute DDR för att rädda sin egen prestige och inte förlora något i det här spelet på högsta nivå.

Vad är nu detta för spel, där vi vanliga människor tycks vara dömda att bara stå och se på, medan makthavarna bollar med vår framtid? Skall vi låta prestige rida politikerna så långt att vår miljö och våra barns och kommande generationers framtida liv sätts på spel? Nej, vi måste vägra att finna oss i det, vi måste protestera. Var och en av oss kan hjälpa till att skapa och sprida opinion om erkännandet av DDR och dess betydelse för det internationella samarbetet på miljö-vårdens område. Det är inte bara en formell spetsfundighet som skall överlåtas åt folkrättsexperten, utan en sak som angår oss alla.

Lu Hsün

Den sanna historien om Ah Q

och andra berättelser

cirkapris 17: —

Bo Cavefors Bokförlag

Över 1000 kvinnor fyllde Äsö gymnasium och stämde in i allsången på internationella kvinnodagen 8 april. Foto Jean Montgenier.

Internationella kvinnodagen

Onsdagen den 8 mars — den internationella kvinnodagen — anordnade SKV och Grupp 8 ett möte på Äsö gymnasium i Stockholm. Omkring 1.000 personer, kvinnor, män, barn, hade samlats omkring parollerna: Arbete. Daghem. Fri abort. Internationell solidaritet.

Gunnel Granlid talade om "Kvinnor och politik". Hon pekade på det gemensamma som sammanbinder kvinnor av Kollontays, Rosa Luxemburgs, Angela Davis' typ: de är kvinnor som tänker och handlar politiskt. På så sätt klarlägger de verkligheten och hjälper oss att se sanningen. Vi vet vilken situation vi har hamnat i — men hur har vi hamnat i den? De förklaringar som tillhandahålls är ägnade att göra

oss förvirrade. De är konstruerade för att passivisera oss. De bortser nämligen från maktförhållanden i världen. De talar inte om den profitjakt som är grundläggande för det kapitalistiska systemet. *Människans situation bestäms av hennes förhållande till produktionsmedlen.*

Vi kan inte acceptera den roll som det nuvarande systemet skapar åt oss. Vi måste sätta in allt i ett ekonomiskt och politiskt sammanhang. Vi måste också handla. Vi kan inte isolera kvinnornas kamp från kampen för ett rättvisare samhälle, mot kapitalismen, mot imperialismen. Det duger inte att gnälla. Det gäller att handla, skärpt, klarsynt, modigt och med glädje.

Ingalisa Sangregorio talade om

klyftan mellan myt och verklighet. Som utlänningssvenska hade hon vid återkomsten slagits av det svenska samhällets fullständiga irrationalitet. Det föreföll henne som om klyftan mellan myten och verkligheten hade vidgats. "Att komma hem till denna förskräckliga verklighet är en svår chock." Myten framställer alltså kvinnorna som jämställda, självförsörjande, attraktiva. Att detta är lögn märker man, om inte förr, när det första barnet kommer. På en enda punkt är myten sann: när det gäller utbildningen. Kvinnan under 30 i Sverige lär t. o. m. ha bättre utbildning än motsvarande man. Men f. ö. — det svenska samhället är utformat så att det passar medelålders, välbärgade

forts på sid 30

Myten om den svenska kvinnan som jämlik, stark och frigjord är fast förankrad. Det är sant att det i svensk lagstiftning inte finns några formella hinder för kvinnor att utnyttja sina medborgerliga, sociala och ekonomiska rättigheter, men den borgerliga jämlikheten kamouflerar bara det verkliga förtrycket. Kvinnans ställning i Sverige är lika usel som i seklets början, skriver Maria Rönn och Christina Gynnå, bägge medlemmar av Grupp 8, och bevisar det genom en rad exempel från arbetsmarknaden och det privata livet.

Myten om den svenska kvinnan

"Det är positivt att det nu har bildats kvinnorörelser i de flesta kapitalistiska länder i västvärlden. Kvinnans ställning är ju minst sagt uruselt där. Men vad som förvånar mig är att det skulle behövas en kvinnorörelse i Sverige. Jag har alltid haft den uppfattningen att den svenska kvinnan har en stark ställning som med några ytterligare reformer skulle ha medfört full jämlikhet med mannen", sa en amerikansk journalist som nyligen var här för att intervjua oss om den svenska kvinnan.

Myten om den svenska kvinnan som jämlik, stark och frigjord är fast förankrad utomlands. Det är inget att bli särskilt förvånad över. Vad den svenska socialdemokratin lyckats med under sitt 40-åriga regeringsinnehav är att framställa Sverige som "folkhemmet", i vilket människorna sakta men säkert arbetar sig fram till ett samhälle som inte diskriminerar

människor på grundval av klass, kön eller rastillhörighet.

Då är det värre att svenska kvinnor, som med egna ögon kan se att pratet om jämlikhet är ohållbart, i lika hög grad har gått på myten. "Det finns inga kvinnofrågor. Det finns bara människo-frågor. Alla människor är lika förtryckta", lydde tillropen från radikala kvinnor så sent som för bara några månader sedan. "Har vi inte rösträtt? Har vi inte samma rätt till högre utbildning som männen? Har vi inte lika lön för samma arbete? Har vi inte samma förutsättningar som männen?"

Det är sant att det i svensk lagstiftning inte finns några *formella* hinder för kvinnor att utnyttja sina medborgerliga, sociala och ekonomiska rättigheter. Men den borgerliga demokratins formella jämlikhet har tillsammans med doktrinen om alla människors lika värde en bestämd funktion som legitimering av det ekonomiska, sociala och politiska förtrycket. Kvinnans ställning i Sverige är lika uruselt som den alltid varit under 1900-talet och precis lika uruselt som exempelvis i Västtyskland.

Visserligen har ett fåtal materiellt och utbildningsmässigt privilegierade kvinnor genom slit och kamp mot fördomar lyckats skaffa sig en ganska hygglig ställning — på mannens villkor. Men dessa undantag utgör inget bevis för att de problem som är specifika för oss kvinnor kan lösas genom en attitydförändring. De samhälleligt verk samma föreställningarna om kvinnan som passiv, vårdande, särskilt lämplig för monotona jobb osv. är sprungna ur vissa materiella samhällsförhållanden. Kvinnan inom arbetarklassen och den lägre medelklassen är inte bara ideologiskt förtryckt. Ideologin om kvinnans "natur" tjänar till att rättfärdiga den materiella ut-sugning och det fysiska och psykiska tvång hon dagligen utsätts för. Det finns inga individuella lösningar på samhälleliga problem.

Nu har kvinnorörelsen definitivt slagit rot i det svenska samhället. Och den har fått god hjälp

Färg på tillvaron

blev det sedan vi valt färg-TV hos
Philip Carlsson Radio o. TV
Husarg 24, Göteborg. Tel. 11 15 86

Länsmansgårdens

Tobak

Tel. 54 45 72

av den kris som den svenska ekonomin för närvarande befinner sig i. Krisen har på ett brutalt sätt öppnat våra ögon. Stigande arbetslöshet, ökat deltidarbete, svårigheter för utbildade kvinnor att få jobb, försämrade möjligheter att ordna med barntillsynen, ökade löneskillnader mellan manliga och kvinnliga arbetare, obefintligt utrymme för sociala reformer (när får *alla* kvinnor ATP, vart tog andra delbetänkandet av Barnstugeutredningen vägen, varför har inte abortutredningen kommit fram till att det är en självklarhet att kvinnan får bestämma över sin egen kropp, vad har det för betydelse att riksdagen anser att alla kvinnor har rätt till smärtlindring vid förlossning om inte sjukhusen har materiella förutsättningar för det), ökad arbetstakt, nya yrkessjukdomar, psykisk och fysisk nedslitning, ökat bruk av sömnmedel och lugnande medel särskilt bland hemmakvinnor, avtagande reallönelyft, ökad prostitution, tydligare exploatering av kvinnor som sexualobjekt (Sjöholms utspel om statliga bordeller, porrindustrin, utvikiningsflickor i herrtidningarna), höjda matpriser, höjda hyror m. m. Det är förhållanden som medverkar till att allt fler kvinnor börjar inse att vi inte ens är i närheten av de *förutsättningar* som skulle kunna skapa jämlikhet mellan man och kvinna.

Kvinnan och arbetsmarknaden

Det är väl ingen som på fullt allvar vill påstå att kvinnan kan vara jämlik om hon inte är ekonomiskt oberoende, om hon inte ge-

nom samhällets försorg avlastas sitt ensamansvar för barnens vård och uppfostran, om hon inte blir fri från det slavgöra som heter hushållsgöromål, om hon inte själv får bestämma när hon vill föda barn, hur många barn hon ska ha och på vilket sätt själva framförandet ska gå till.

Vi sa att en av förutsättningarna för kvinnans jämställdhet är att hon är ekonomiskt oberoende av mannen. Hon måste ha ett jobb. Med den kapitalistiska storproduktionen skapades tekniska förutsättningar för kvinnans deltagande i produktionen. Den stränga arbetsdelningen splittrade upp produktionsprocessen i en mängd delmoment, och maskinerna reducerade muskelstyrkans betydelse. Därmed öppnades fabriksdörrarna för kvinnor och barn. Det var billig och fingerfärdig arbetskraft som kapitalisterna förstod att utnyttja hänsynslöst. Men mannen betraktades som familjeförsörjare och kvinnan som maka och mor. Det var en av anledningarna till att bara 20 procent av kvinnorna lönearbetade i början av seklet. Nu är ca hälften av alla vuxna kvinnor ute på arbetsmarknaden. Andelen yrkesarbetande kvinnor har alltså ökat under 1900-talet, men ändå är långt ifrån alla kvinnor ute på arbetsmarknaden. I det kapitalistiska samhället har kvinnan ändå mindre än mannen "rätt till arbete". De flesta av de kvinnor som enligt den officiella statistiken förvärvsarbetar gör det bara under kortare eller längre *perioder* av sitt liv.

Det finns i dag mycket få jobb som en kvinna inte skulle kunna klara på grund av att hon är fysiskt svagare än mannen. Det argumentet har den teknologiska utvecklingen sopat bort. Det är kapitalets *efterfrågan* på arbetskraft som bestämmer om kvinnan ska arbeta, och denna efterfrågan stiger och faller med konjunkturläget. Under 1960-talets högkonjunktur, då det inte fanns tillräckligt många svenska män att tillgå, steg industrins efterfrågan på kvinnlig och utländsk arbetskraft. I dagens ekonomiska kris "drabbas" kvinnorna svårast av den stigande arbetslösheten. I januari i år var ca 50.000 kvinnor *öppet* arbetslösa.

Den dolda arbetslösheten

Men vår situation är värre än så. I städer och på landsbygd, i fabriker, affärer och hem finns det ytterligare ca en halv miljon kvinnor (enl. AKU 1971 och Låginkomstutredningen 1966) som egentligen borde betraktas som arbetslösa. Det är kvinnor som har deltidarbete eller delårsarbete, därför att de inte kan få något annat arbete eller därför att de har svårigheter med barntillsynen eller inte annars skulle hinna med hushållsarbetet. Det är kvinnor som inte kan förvärvsarbeta alls därför att de inte har någon som ser till deras barn medan de jobbar, och det är kvinnor som inte ens bryr sig om att söka arbete därför att de vet att det inte lönar sig. De flesta kvinnor registreras således inte som arbetslösa. De är bra för dem som har makten, för då kan de i goda tider upprätthålla myten om full sysselsättning och i dåliga tider minska räckvidden av arbetslöshetsproblemet. När det är arbetslöshet har det alltid förväntats av kvinnor att de ska vara lojala med männen. Inte ska kvinnor ta männens jobb. De är ju ändå försörjda av sina män. Att inte alla kvinnor är försörjda glöms bort i samma andetag. Under depressionen på 30-talet spekulerades det t. o. m. i statliga utredningar om att förbjuda gifta kvinnor att arbeta. Nu

All aktuell litteratur

i **kulturcirkeln**

Sveavägen 41 (ABF-huset)
Sthlm Tel. 20 50 80 vx

Från kvinnotåget i Stockholm 8 april, som samlade över tusen deltagare. Foto Mikael Wahlberg.

hörs liknande tongångar som ibland tar sig sådana uttryck att det är kvinnornas fel att det är arbetslöshet. Om man inte skyller på invandrare — vilket naturligtvis är ännu vanligare. I stället för att arbetarklassen tar upp en gemensam kamp mot kapitalet skapas motsättningar mellan män, kvinnor och invandrare som enbart det bestående samhället har nytta av.

Ett vanligt argument för att få kvinnor att bli tillfreds med en instängd hemmafrutillvaro är att påstå att den trots alla brister är oändligt mycket bättre än de hårda, trista, dåligt betalda jobb som erbjuds kvinnor. Det är meningslöst att försöka värdera vad som kan vara bättre eller sämre för kvinnor. Men rent generellt kan väl sägas att hemmakvinnor i de övre samhällsskikten mycket väl kan tycka att familjen är en fridsam ö i ett människofientligt samhälle. Det förtryck som *alla* kvinnor känner i egenskap av mor och vårdande maka kan lindras. Det finns pengar att ta till när tillva-

ron blir trist. Man kan åka bort. Man kan lämna bort barnen. Man kan spela bridge, spela golf en eftermiddag med sina gelikar.

Någon gång har kanske (eller kanske inte) en hemmafrutillvaro varit en trygghet för de kvinnor i arbetarklassen och lägre medelklassen som inte kunnat eller velat ta jobb — av en eller annan anledning. Frågan är om den kommer att vara det i fortsättningen. Männens försvårade roll på arbetsmarknaden (skiftesjobb, pressande ackord, sämre ekonomi m. m.) kommer att inverka negativt på förhållandena i många hem. Den kris som svensk kapitalism befinner sig i är inte tillfällig. Den motsättning som samhället skapat mellan män och kvinnor kommer att förvärras. Och det är kvinnan som kommer att dra det kortaste strået — om hon inte gör något åt sin egen situation. Stressen på arbetsplatser resulterar indirekt i större förtryck av hemmakvinnan. Mannen är slutkörd, irriterad efter arbetets slut. Han orkar inte avlasta kvinnan hennes

bekymmer med hem, barn och knappa ekonomiska resurser. Är mannen arbetslös förlorar han ansiktet helt. Hans identitet är uppbyggd på att han försörjer familjen, att han har ett fast jobb. Och vad den ökade alkoholismen bland arbetslösa män innebär för deras fruar är väl ett välkänt faktum.

Arbetskraftsreserv

Förtrycket av kvinnorna i hemmen förstärks dessutom ytterligare av deras försvårade roll på arbetsmarknaden. Kvinnorna hamnar i en tilltäppt beroendeställning. De blir om möjligt ännu mer undfallande. Männen kommer att fortsätta att betrakta dem som sina ägodelar. På något sätt måste män få utlopp för sin ångest och besvikelse. Kapitalismen har framgångsrikt splittrat upp kvinnor och män och lett in deras missnöje på för systemet ofarliga vägar. Det är därför inte underligt om männen söker utlopp för sitt missnöje genom att slå ned på dem som är svagare. Kvinnor och inte minst barnen utsätts för, om inte öppet våld som i en del fall, så i varje fall för psykiskt våld. Vilket slags våld som är värst kan bara den som är utsatt för det avgöra. De "förkättrade" hemmakvinnorna har all anledning att kämpa.

Kapitalismen måste ha tillgång till en arbetskraftsreserv för att kunna bestå. I kristider går kapitalackumuleringen tillbaka och då behövs inte så många arbetare. De som inte längre behövs slussas ut från arbetsmarknaden. När konjunkturen vänder uppåt igen, slussas de tillbaka. Genom att det finns en sådan reservarmé av arbetsvilliga är det inte svårt för kapitalisterna att hålla lönerna nere. "Passar det inte så är det bara att gå. Det finns många som gärna vill ha ditt jobb."

Under 1900-talet och framför allt sedan andra världskriget har kvinnor utgjort den största delen av reservarmén. Och vad man än kan säga om oss kvinnor så har vi alltid utgjort en perfekt sådan. Vi är passivt uppföstrade. Vi är fogliga och lydiga. Vi ägnar hela ton-

årstiden till att skaffa en karl för att bli gifta och få barn. Vi uppfattar vår biologiska funktion att föda barn som det absolut enda som kan ge oss ett berättigande — en identitet. Och samhället gör heller inget för att ta oss ur den villfarelsen. Modersmyten underblåses ständigt oavsett om det är låg- eller högkonjunktur. Kvinnan är huvudsakligen maka och mor, vilket innebär att hon ensam är ansvarig för hemmets skötsel och barnens uppfostran. Det är alltför lätt att känna sig som en dålig mor när man ger sig ut i förvärvslivet, även om man är tvingad till det av ekonomiska skäl. För inte är det för att förverkliga sig själv som kvinnor ställer sig vid ett löpande band eller arbetar extra över lördagar och söndagar.

Konjunkturstyrd barntillsyn

Vi har länge haft på känn att kommunernas ordnande av barntillsynen är ett utmärkt konjunkturinstrument, som reglerar kvinnors ut- och intåg på arbetsmarknaden. Daghemsbyggandet har visserligen alltid varit beräknat i underkant; att 380.000 förskolebarn har föräldrar som förvärsarbetar, men bara ca 40.000 av dem har plats på daghem säger tillräckligt. Men i tider av högkonjunktur när kommunerna har gott om pengar och kvinnorna behövs i förvärvslivet finns det dock en vilja — även om den är svag — att ordna för barnen. I dåliga tider med arbetslöshet som följd blir förhållandena omvända. Det är inte svårt att upptäcka att så är fallet nu. De senaste månadernas tidningsrubriker om höjda avgifter, sänkta anslag, personalbrist, indragen mat, avskedade dagmammar talar sitt tydliga språk. Man har inte tänkt underlätta den förvärsarbetande kvinnans situation. Till och med ensamma mödrar, som alltid haft förtur, har råkat illa ut. Det glunkas om att det är bättre att satsa på familjedaghem, vilket är ett sämre alternativ än daghem. Dagmammar är lätta att avskeda, de är enbart tacksamma om de sedan får ett barn att pas-

sa. Alla vackra ord om barns rätt att vistas i kollektiv miljö, i samspel med andra barn, som fanns i Barnstugeutredningens första delbetänkande, har gått upp i rök.

Det finns fortfarande de som gör gällande att de gifta kvinnornas lönearbete inte är nödvändigt för familjen, att kvinnan arbetar för att tjäna "lite extra". Men det där "lilla extra" som kvinnan tillför familjen går i regel direkt till underhåll av familjen. De stigande levnadsomkostnaderna gör att det blir allt svårare för arbetarfamiljen att klara sig bara på mannens lön. Men det är inte bara den dyrare maten och de stigande hyrorna som är nödvändiga kostnader. Också tvättmaskiner, frysboxar, dammsugare osv. måste numera räknas dit. Ju mer arbetarkvinnorna dras in i produktionen, desto nödvändigare blir dessa arbetsbesparande hushållsredskap. Och ju nödvändigare de blir, desto större måste familjens inkomst vara för att man ska kunna klara avbetalningarna i tid. Desto nödvändigare blir alltså kvinnans lönearbete. Det är en av förklaringarna till att den s. k. förvärsintensiteten fortsätter att stiga samtidigt som kvinnorna behåller sin roll som reservarmé.

Deltidsarbetet

Under senare år har deltidsarbetet ökat i omfattning särskilt bland handelsanställda och kontorsanställda. 75 procent av alla deltidsarbetande är kvinnor. Bara en fjärdedel av alla förvärsarbetande gifta kvinnor arbetar på heltid. Det är en del av verkligheten bakom talet om stigande förvärsintensitet bland framför allt gifta kvinnor. En del vill arbeta deltid, men för väldigt många är det en nödlösning därför att de annars inte skulle kunna klara av barn och hushållsarbete samtidigt. För kapitalisterna är det en arbetsform med många fördelar. De slipper t. ex. undan vissa sociala utgifter. För att tillgodoräkna sig ATP-poäng exempelvis, måste man ha en årsinkomst som med 100 kr överstiger

det fastställda "basbeloppet". Det innebär ofta minst 18 timmars arbetsvecka. 18 timmar är också gränsen för att få fullt bidragsbelopp i LO/SAF:s grupplivförsäkring. På postkontoren i Stockholm gäller en 20-timmars gräns för att deltidsanställda ska få samma villkor som heltidsanställda, och väldigt många kvinnor har en arbetstid på 18 eller 19 timmar i veckan...

Deltidsanställda får vanligen sämre utbildning i yrket och hänvisas därigenom till de "enklaste" arbetsuppgifterna. Då är det lätt för arbetsköparna att manipulera med arbetstiderna. I dåliga tider avskedar man och i goda tider återanställer man. De deltidsarbetande kvinnorna är alltså en utmärkt reservarmé att ösa arbetskraft ur. Eftersom vi inte har någon rätt till arbete men av ekonomiska skäl måste arbeta för att bidra till familjens försörjning tvingas vi att tacka och ta emot vad som bjuds. Vi måste acceptera de usla arbetsvillkoren och den låga lönen. Ingen människa kan försörja sig på ett deltidsarbete. Och eftersom de flesta deltidsanställda är kvinnor förstärks uppfattningen om mannen som familjeförsörjare (det är han ju också i de flesta fall) och kvinnan som hustru med "extraförtjänst". Vi *tvingas* att se oss själva som maka och mor i första hand. Det är den roll vi identifierar oss med. Hur ska man kunna ställa krav på sitt yrkesarbete om både man själv och andra uppfattar det som något vid sidan om?

Vi måste hjälpa varandra att bli medvetna om det förtryck vi utsätts för i egenskap av kvinnor. Nu är det *vi* som ska ställa krav. Det är vår rätt och vår plikt att kämpa på alla fronter, vare sig det gäller rätten till arbete och daghem åt alla eller exploatering av oss som föremål på sexmarknaden.

Vår kamp för kvinnans frigörelse är oupplösligt förenad med uppgiften att skapa ett socialistiskt samhälle fritt från förtryck och förnedring.

Den irländska kvinnan är hårt diskriminerad. Kvinnolönerna är ungefär halva manslönerna, hon är helt underställd mannen som förmyndare, har inte ens rätt att kvittera ut barnbidrag, det finns inga daghem, lekskolor eller fritidshem vilket gör att 81 procent av de förvärvsarbetande kvinnorna är ensamstående. Abort är förbjudet och ensamstående mödrar socialt utstötta. De gifta kvinnornas mödraroll däremot helgonförklarad — idealfamiljer med 12 barn är inget ovanligt. Lotta Forsman besökte Irland i somras och berättar här om sina intryck.

Kvinnor på Irland

Artikel 40 i den Irländska republikens konstitution lovar lika rätt inför lagen för alla medborgare. Det hindrar inte att det är lagstadgade ojämlikheter mellan kvinnor och män. Här är några exempel. Kvinnor är inte tillåtna att sitta i en jury. Det är inte lagstadgat med lika lön för lika arbete. (FN föreslog sina medlemsländer 1950 att tillämpa likalönsprincipen.) En kvinnlig arbetstimme är värd kr 3:30, en manlig arbetstimme 6:40. naturligtvis för samma arbete.* Den gifta kvinnan måste ha tillstånd av mannen för att t. ex. söka kredit, den ogifta kvinnan måste ha en manlig borgenär för detsamma. Hon får inte köpa på avbetalning utan den manlige borgenärens medgivande. Om den gifta kvinnan använder sina förtjänade pengar för hemmets upprustning genom att t. ex. köpa möbler, får hon inte sälja möblerna senare, mannen äger möblerna. Många människor på Irland är jordbrukare, och vanligen står gården skriven på mannen. Mannen har ingen som helst skyldighet att ersätta kvinnan för det arbete hon utför på gården. Om däremot gården är skriven på kvinnan är hon skyldig att ersätta mannen för det arbete han ut-

för. Mannen är förmyndare för barnen, det innebär att det är han som ska hämta ut barnbidraget, fylla i blanketter om och bestämma barnets skolgång. Om barnet blir sjukt och behöver opereras, är det fadern som ska ge sitt tillstånd till operationen. Att endast mannen är förmyndare över barnet innebär ofta stora problem för dom fattiga familjerna: Arbetslösheten är mycket stor på Irland och männen åker över till England för att söka arbete, under den period som han är i England kan inte barnbidraget hämtas, och om barnet blir sjukt och behöver opereras, blir det ingen operation. Detta är bara *några* av dom lagstadgade ojämlikheterna mellan kvinnor och män.

Om man tittar på arbetssituationen för kvinnor, arbetar dom flesta inom typiskt "kvinnliga" yrken såsom expediter, sjuksköterskor och telefonister. Knappt 1 procent av kvinnorna är sysselsatta inom akademiska yrken. Av dom förvärvsarbetande kvinnorna utgör dom ensamstående 81 procent, 9 procent är gifta och 10 procent är änkor. Att inte fler gifta kvinnor är ute och arbetar beror till stor del på att det varken finns daghem, lekskolor eller fritidshem på Irland. Med den låga lön som kvinnor får om dom går ut och arbetar, har dom heller inte råd

att bekosta någon som ser till barnen i hemmet. Någon förändring av kvinnornas placering i lågt betalda, trista och smutsiga jobb tycks inte finnas för nästa generation, det räcker att se på yrkesutbildningen för flickor. För det första: Skolorna är separerade på pojk- och flickskolor. Barnen börjar skolan vid 5 års ålder, dom första läsövningarna är "mor väver och lagar mat. Far arbetar och lagar bilen". I skolan lär sej flickorna hur man sköter ett hushåll och blir en god katolsk hustru. Lärarinnorna är ofta nunnor. Pojkarna lär sej naturvetenskapliga och tekniska ämnen. För att kunna läsa högre studier måste man ha läst en kurs i matematik, i flickskolorna får man läsa matematik, men efter det att halva kursen är färdigläst måste man välja mellan matematiken och något annat ämne. Om då flickan vill fortsätta med matematiken säger läraren till henne att det inte finns tillräckligt många för att starta en matematikkurs. Säger läkaren så till tillräckligt många elever blir det naturligtvis sant.

Dom flesta kvinnor ser ändå sitt arbete som något som är mellan skolan och giftermålet. — När dom väl är gifta och börjar föda barn, har dom ingen möjlighet att komma loss och gå ut och arbeta. Om en kvinna som är an-

*) Central Statistic Office i mars -70 Irlands motsvarighet till statistiska centralbyrån.

ställd i statlig tjänst gifter sig, får hon sparken, om hon däremot är ensamstående och får barn, går det bra att stanna kvar. Annars har den ensamstående modern det inte lätt på Irland. När jag var där, sommaren -71, kunde jag läsa i tidningarnas frågespalter om flickor som undrade vad dom skulle göra, dom var nämligen tvungna att lämna sin familj och sin hemby innan det syntes att dom väntade barn, annars skulle dom bli utfrusna och dra vanära över familjen. Abort är förbjudet, och kvacksalveriet frodas. Av samtliga födselar på Irland är 3 procent utomäktenskapliga. En sak som visar hur dom ensamma mödrarna skäms över sin situation är att hälften av dom inte söker läkare förrän en månad innan förlösningen, och 20 procent har inte varit hos läkare förrän dom får förlösningssvärkar och måste åka till sjukhus. Barn födda utom äktenskapet kallas inte utomäktenskapliga barn, dom heter olagliga barn.

Idealfamilj med 12 barn.

94 procent av invånarna i Irländska republiken är katoliker. Det innebär: Inga preventivmedel, inte ens avbrutet samlag, då drabbbar påvens och guds förbannelse en. Däremot, mycket märkligt, det finns p-piller som ca 25.000 kvinnor använder. Men p-pillren är inte till för barnbegränsning, utan som smärtstillande medel vid menstruationen. Det får inte missbrukas till annat, fast de naturligtvis tas hela månaden och inga barn kommer. Den irländska pressen anade i alla fall ugglor i mossen, den har fört fram den hemska tanken att vissa kvinnor kanske bara hittar på att dom har ont, och går till doktorn och får p-piller utskrivet i barnbegränsningssyfte. Den ett år gamla organisationen Womens liberation försökte från Nordirland smuggla kondomer (preventivmedel är tillåtna i norr) för att få publicitet och debatt omkring preventivmedelsfrågan. Den listiga tullen lät dom passera, och naturligtvis blev det ingen debatt. Katolicismen på Irland innebär

Bernadette Devlin, socialist och kvinnosaks kämpe.

också en annan sak: Det finns sju länder i världen där skilsmässa är förbjudet; Irland är ett av dom. Även om man tillhör en annan religion eller är ateist är det förbjudet att skilja sig.

Womens' lib' på Irland lyckades på tre månader starta 33 lokalgrupper i Dublin och nog finns det underlag för en kvinnorörelse på Irland. Många av dom som är med i Womens lib' är protestanter eller intellektuella, jag såg en demonstration där dom var med, så gott som alla hade långbyxor, något som är väldigt ovanligt att kvinnor har, och en hel del var kortklippta — om möjligt ännu ovanligare. Kampen rörde sig då mycket om att göra sig fri från det irländska kvinnoidealet. Men Womens lib' tar i huvudsak upp: Lika lön för lika arbete, rätt att skilja sig, rätt att kunna köpa preventivmedel, av samhället ordnad barn-tillsyn så att kvinnorna kan komma ut och arbeta etc., etc. En av dom mest kända personerna från Irland är väl Bernadette Devlin (hon är med i Womens' lib'), jag hade turen att höra henne tala i Dublin mot interneringarna av IRA-medlemmar och andra, som är emot dom engelska truppers närvaro på Nordirland. Hon var verkligen en fantastisk talare, hon trummade in vad hon menade, och talade helt utan manuskript. För ett år sen var hon väl något av ett

helgon, därför att hon förde fram i brittiska parlamentet vad Irlands folk tyckte. I somras var tidningarna fyllda av arga insändare om hennes lösaktiga liv, eftersom hon väntade ett "olagligt" barn. Moralens väktare är många på Irland.

Gatubilden i dom större städerna på Irland är deprimerande: Kvinnor i 25—30-årsåldern kom släpande på en barnvagn proppad med ungar. Det var ofta tre i varje barnvagn — spädbarnet, ettochetthalvtårningen och treåringen, bredvid gick femåringen, och så gärna en 7-åring. När man inte kan bestämma själv om man vill ha barn, blir det ofta ett hat till dom man har, och man såg väldigt ofta föräldrar som slog sina barn. Följaktligen verkade också barnen rädda för alla vuxna. När dom blir lite äldre, i 8—10-årsåldern, var dom i stora gäng som sprang omkring med käppar och slogs, eller så tiggde dom pengar.

Varje vecka finns det i irländska tidningar "idealfamiljen". Jag blev inte särskilt förvånad över att se hur idealfamiljen var. Dublin-idealfamiljen var en familj med 12 barn — men nu tyckte mamman att dom inte skulle ha några fler barn, det var så svårt att komma ihåg vad alla barnen hette, och inte blanda ihop namnen.

Kvällslivet på Irland är också separerat. På pubarna finns det

Den italienska kvinnan lever under ett isberg av förtryck. Dels ekonomiskt och juridiskt, där hon diskrimineras i delvis helt fascistiska lagar. Dels av den heliga treenigheten kyrkan, familjen och skolan som från barnsben lär henne underdånighet mot mannen och lydnad mot överheten. Julianne Travers, som skrivit artikeln, är amerikanska, bosatt i Rom och medlem av den italienska Womens' Liberation. Översättning Louise Waldén.

Kvinnor i Italien

Enligt den italienska konstitutionen, som skrevs efter andra världskriget och fascistregimens besegrande, har den italienska kvinnan full jämlikhet. Då fick hon för första gången rösträtt och all könsdiskriminering förbjöds. Många kvinnor hade slagits sida vid sida med männen i motståndsrörelsen mot fascistregimen under krigets sista år och en ny era tycktes nu börja för den italienska kvinnan. Vad har i realiteten hänt sedan dess?

För att verkligen förstå det förtryck den italienska kvinnan nu, 25 år senare, utsätts för, måste man i detalj analysera det juridiska, ekonomiska och socio-kulturella sammanhang som hon lever i.

I vissa länder hålls kvinnan i en kulturellt underlägsen ställning men

är juridiskt fullt jämställd med mannen. Så är inte fallet i Italien, trots de konstitutionella garantier. Orsaken är att den italienska lagen baserar sig på en straff- och civilrättslig kod som skrevs under fascistregimen och som sedan dess aldrig upphävts eller ens ändrats i väsentliga delar. Det betyder att den fascistiska bilden av kvinnan — Kinder, Küche, Kirche — fortfarande finns inbyggd i de juridiska normerna. Det enda möjliga sättet att kämpa mot den icke författningsenliga andan i vissa föreskrifter är att överklaga hos författningsdomstolen, som inte ens existerade före 1956 och som sedan dess arbetat med otrolig långsamhet under ledning av gamla konservativa domare. Här är några exempel på könsdiskriminering i

lagen, vilka vore helt olagliga om man följde konstitutionen.

Ända fram till för ett par år sedan, när författningsdomstolen till sist begagnade sin makt, gällde ordet "äktenskapsbrott" i lagen endast kvinnor och kunde inte juridiskt användas mot en man. En kvinna kunde få upp till två års fängelse om hon en enda gång hade samlag med en man som hon inte var gift med. En man hade full rätt att ha tillfälliga förbindelser eller underhålla en älskarinna. Man bör hålla i minnet att skilsmässa blev tillåten i Italien först 1970, efter månaders debatt i parlamentet, där det kristligt demokratiska partiet, stött av den katolska kyrkan, gjorde allt för att förhindra det. Så länge skilsmässa inte var tillåten kunde en kvinna,

något som kallas för "lounge" där kvinnorna ska sitta. Ursprungligen var det ett avskärmat bås, som fortfarande finns kvar ute på landsbygden, men i städerna drar utvecklingen framåt — där är det vanligen ett rum, som även par kan sitta i. Det är inte alls förbjudet att sitta i puben, men sätter man sig som ensam flicka där, får man räkna med att männen kan bli förvånade om man inte vill följa med dom hem, och vissa sam-

talsämnen ebbat hastigt ut när man kommer in.

Situationen för både män och kvinnor verkar väldigt hopplös, lönerna är mycket låga, det sista året har det varit stora prisökningar, folk bor i små lägenheter med en enorm mängd barn. Och detta eviga traskande till kyrkan varje söndag med uppklädda småungar. Flickorna har rosa tyllklänningar och korkskruvslockar i 4-årsåldern, och pojkarna i någon

ärvd kostym från något äldre system. Det man kan göra är väl att önska Womens' lib' och andra rörelser som kämpar för bättre villkor lycka till. Man kan ge ekonomiska bidrag eller/och prenumera på Womens' lib'-tidningen som heter Irishwomen chains or change, adressen är:

Womens Liberation Movement
18, Fairbrock Lawn
Dublin 14
IRELAND.

vars man övergivit henne för flera år sedan, bli anklagad för otrohet om hon hade samlag med en annan man, eftersom enligt lagen kravet på äktenskaplig trohet förblivit giltigt även efter separation!

Den paragraf i lagen som handlar om "försvarande av hedern" gäller fortfarande i oförändrat skick. Det innebär att om X:s hustru, dotter eller syster har samlag med Y, kan X döda kvinnan i fråga eller Y eller bägge, därför att hans "ära kränkts". Maximistraffet för detta brott är tre år (lägg märke till skillnad i straff för kvinnlig otrohet och manligt mord). Nyligen (1971) dödades en man i Syditalien sin dotters älskare och dömdes till minimum-straffet ett år och elva månader och bars ut från domstolen på jublande mäns axlar.

Enligt den italienska lagen är mannen "familjens överhuvud" och har "äktenskaplig auktoritet", vilket betyder att han lagligt kan tvinga sin hustru att bo där han bestämmer. För inte så länge sedan dömdes en kvinna för att ha "lämnat det äktenskapliga taket" när hon bodde hos sin sjuka mor i sex månader utan mannens tillåtelse. Mannen har också rätt att godtyckligt besluta över familjens finanser, inklusive hustruns hemgift och parets gemensamma egendom. Den "patriarkaliska auktoriteten" ger mannen full rätt att bestämma över sina barn och deras framtid.

Liksom i Spanien och på Irland förbjuder lagen alla former av preventivmedel — det är t. o. m. illegalt att publicera information om födelsekontroll!* Män kan dock erhålla preventivmedel för

män helt fritt, utan frågor. Abort är naturligtvis också mot lagen. Man har beräknat att det görs ca 1,5 miljoner illegala aborter per år och varje år döms 200 kvinnor i abortmål i italienska domstolar.

Dubbelarbete och daghemsbrist

Hur ser då den italienska kvinnans ekonomiska situation ut? Endast 20 procent av de 27 miljoner kvinnorna arbetar utanför hemmet. Ca en fjärdedel av dessa arbetar på landet i ett efterblivet och föråldrat jordbruk, ofta för att försörja familjen sedan mannen emigrerat till något industricenter och familjen separerat. Ca 33 procent av den kvinnliga arbetskraften finns inom industrin. Även om lagen påbjuder "likalön" är detta i realiteten en meningslös garanti så länge industrin har en skala av olika jobb, där kvinnorna alltid sätts i de mest lågavlönade kategorierna medan männen automatiskt hamnar högre på skalan. Genomsnittslönen för en kvinna är 16 procent lägre än för en man. Majoriteten av kvinnorna betraktas som arbetskraftsreserv och får ett minimum av utbildning och har mycket små möjligheter att specialisera sig.

Mer än hälften av de kvinnliga industriarbetarna finns inom teko-branschen. Textilbranschen har nästan enbart kvinnlig arbetskraft. Denna sektor är en av de mest efterblivna inom den kapitalistiska industrin och det område där den kvinnliga arbetskraften exploateras mest hänsynslöst för att öka produktionen. Det finns fall då man har "rationaliserat" arbetet så att en arbetare som tidigare skött sex vävstolar nu tvingas sköta 32.

Överhuvud taget använder den

italienska industrin kvinnorna som arbetskraftsreserv. När det är högkonjunktur uppmuntras kvinnorna att gå ut i industrin men när tiderna blir sämre avskedas de. Trots att en lag från 1962 förbjuder avskedande av kvinnor vid giftermål händer detta fortfarande ofta. Ändå är ca 35 procent av de kvinnliga industriarbetarna gifta och för dem slutar inte arbetet när fabriksportarna stängs på kvällen. Oavsett hur många timmar kvinnan arbetat utanför hemmet förväntas hon ta hand om hela hushållsarbetet och om barnen när hon kommer hem. Hennes man kan lagligen kräva detta och det italienska manssamhället fortsätter att inpränta i kvinnorna att de inte ska vänta sig någon hjälp från männen i detta arbete.

Barntillsynen är ett svårt problem för den arbetande modern. Staten har 502 daghem. Antalet barn som får tillsyn har faktiskt sjunkit från 243.000 år 1950 till 149.000 år 1969. Man räknar med att det behövs ca tio gånger så många daghem som det finns idag. Dessutom har de nuvarande daghemmen gång på gång utpekats för de chockerande förhållanden som råder där och även för missbruket av de offentliga anslagen. Skoltiderna i Italien är också ett enormt problem för de förvärvsarbetande mödrarna. På grund av bristen på klassrum måste man ha skiftesgång och varje barn går bara i skolan halva dagen. En skola kan ha upp till tre skift och i en familj med tre barn kan varje barn ha olika skift så att när ett barn kommer hem måste något syskon gå till skolan.

Bland de kvinnor som inte arbetar inom industrin eller jordbruket finns de flesta på kontor,

* Den 16 mars 1971 förklarade författningsdomstolen till sist denna lag för "icke författningsslag". Tidigare, 1965, hade den vägrat göra det.

reselandet DDR

TYSKA DEMOKRATISKA REPUBLIKEN

ABC Garantiresor med turistbuss eller egen bil. Bad- och sällskapsresor, hobbyresor, camping. Tala med Er resebyrå, posta kupongen

PRISSEXEMPEL:

8 dagars badsemester på Rügen med
hjälpension och resa från Trelleborg
från 325 kr.

3 dagars rundtur med turistbuss, inkl.
hotell och hjälpension, start och mål
i Berlin, från 141 kr.

Begår uttilligt program på svenska!

DDR-Turistbyrå, Box 197, 10122 Stockholm 1

Vasagatan 17, Tel. 08/11 82 40

Var god sänd mig årets prospekt för

☐ Bad- och sällskapsresor

☐ Bilssemester, rundturer och camping

Namn

Adress

som sekreterare, socialarbetare inom vårddyrken etc., men den största kategorin utgörs troligen av lärarinnorna.

Lärarinnornas situation i Italien är speciell. Efterfrågan på lärararbeten i Italien är enorm, eftersom detta i många icke-industrialiserade delar av Italien är den enda inkomstkällan för flickor som vill arbeta när de slutat skolan. De långa ferierna och den begränsade arbetsveckan — 24 timmar i grundskolan, 15—18 timmar på högstadiet — gör att kvinnorna kan arbeta och ändå hinna med hela hushållsarbetet och familjen. Som många kvinnliga pedagoger påpekat har det konservativa, repressiva italienska samhället många fördelar av detta. Lönerna kan hållas nere eftersom kvinnorna uppmuntras att betrakta sitt arbete som deltidjobb. Den extratid som lärarna bör använda till att följa med den senaste utvecklingen både inom sitt område och överhuvud taget absorberas i stället helt av hushållsarbetet. Den konservativa klassen i Italien kan därför känna sig säkra på att lärarna inte kommer att störa systemet genom att sprida nya radikala idéer till den unga generationen. Man bör också lägga märke till att medan en överväldigande majoritet av lärarna i grundskolan och på mellanstadiet är kvinnor är de flesta rektorer män.

Kyrkan, familjen och skolan

Efter denna summariska översikt av kvinnans arbetstillfällen och hemarbetets struktur borde det vara helt klart varför fyra femtedelar av den kvinnliga befolkningen arbetar oavlönad inom hemmet och med barntillsyn. Den ekonomiska och sociala strukturen är sådan att arbetet utanför hemmet inte bara är extremt svårt att få utan också betyder ännu mer slavarbete, så att kvinnorna känner sig tvingade att ägna sig åt det bara i yttersta nödfall, t. ex. i fattig arbetarklass, på landsbygd eller bland låginkomsttagarna i den lägre medelklassen där man vill höja familjens standard eller oftare ge barnen högre utbildning (den obli-

gatoriska utbildningen slutar vid 14 års ålder och kostnaden för att hålla barn i skolan efter det är hög, både i direkta utgifter — boken etc. — och indirekt genom uteblivna inkomster från ungdomarna).

Det juridiska och ekonomiska förtrycket av kvinnan är naturligtvis bara toppen på ett isberg, vars bas är ett väldigt psykologiskt och kulturellt förtryck. Det är denna bas som hindrar den italienska kvinnan från att inse sin situation och reagera mot den. Det finns tre centrala institutioner i Italien som för kulturen vidare och som ser till att kvinnans underdåniga roll bevaras intakt: kyrkan, familjen och skolan. Den katolska kyrkan är sedan gammalt en av det patriarkaliska samhällets främst stöttepelare och har spelat en huvudroll när det gäller förtrycket av kvinnan. Dess helt manliga hierarki som avlägger ed på att avstå från all sexuell kontakt med kvinnor har under århundraden fört fram

en negativ bild av kvinnan. Jungfrumoderns symbol inpräntas som det högsta kvinnoidealet hos de unga av bägge könen. Men bakom denna bild finns kvinnlighetens andra sida — den oreka kvinnan, mannens leda fresterska etc. Kyrkan spred "dubbelmoralens" princip: sex var av ondo men mannen kunde njuta av det tillsammans med utstötta kvinnor (prostituerade). Inom äktenskapet var fortplantningen dess enda funktion. Kvinnan skulle vara "hemmets ängel".

Jungfrukulten betonades så starkt att det var otänkbart att en kvinna som inte var jungfru skulle kunna gifta sig med någon annan man än den som berövat henne jungfrudomen. I Syditalien kunde en kvinna faktiskt tvingas att gifta sig med en man hon inte ville ha om han kidnappade och våldtog henne. Den sexuella akten att ta hennes jungfrudom gjorde henne automatiskt till våldtäktsmannens egendom i samhällets

Flygblad från 21 november 1971, då kvinnor över hela världen demonstrerade för fri abort.

ögon. (Denna "vana" trotsades för första gången för fyra år sedan då en ung siciliansk flicka trots hotelser vägrade att gifta sig med våldtäktsmannen. Hennes agerande ansågs så ovanligt att rikspresen rapporterade om det.)

Kyrkan lär alltså ut sexuell kyskhets till ogifta kvinnor och påbjuder sexuell avhållsamhet som födelsekontroll. Påven varnade i en encyklika för bara tre år sedan kvinnorna för att använda preventivmedel eftersom de därigenom skulle tillåta männen att förnedra dem. Däremot var det fullt acceptabelt att unga män tillfredsställde sina sexuella behov på bordeller. Det var faktiskt först 1958 som en kvinnlig senator lyckades få de statliga bordellerna stängda. De italienska kvinnorna har alltså tills helt nyligen introducerats i sexuallivet, efter en period av på-

tvingad kyskhets, av män som fått sin sexuella erfarenhet från prostituerade och som inte förväntat sig något sexuellt gensvar från sin äktenskapliga partner.

Familjen är den andra viktiga faktorn för att bevara kvinnans underordnade roll. En flickas födelse anses som en obetydlig händelse, medan en pojkes födelse möts med stora gratulationer och föräldrarnas stolthet. Redan när flickorna är helt små får de lära sig att tjäna sina bröder och sin far och de lär sig att de ska ägna sig åt hushållsarbete, vara tysta och väluppfostrade medan deras bröder får leka aktiva och kreativa lekar. När de blir äldre får deras bröder frihet att komma och gå som de vill medan flickorna inte får det. Deras far kontrollerar allt vad de gör och genomdrivar sin vilja ifråga om allt: vart de får gå, när de ska komma hem (vanligen före kvällsmålet), kläderna de bär, t. o. m. längden på deras hår. Ofta bestämmer han godtyckligt vad de ska studera. När en flicka förlovar sig överlåter fadern helt öppet sin auktoritet till fästmannen och denne åtar sig vanligen den rollen omedelbart. Många män instruerar sina fästmän vilka vänner de ska ha, hur de ska se ut, vilka politiska idéer de ska ha etc. Eftersom kvinnan är en enda mans egendom får hon inte gå ut med olika pojkar innan hon förlovar sig, vilket hon ofta gör i tonåren. Förlovingen varar kanske i flera år innan giftermålet. Faderns auktoritet ersätts alltså direkt av den äkta mannens.

Kvinnorörelsen

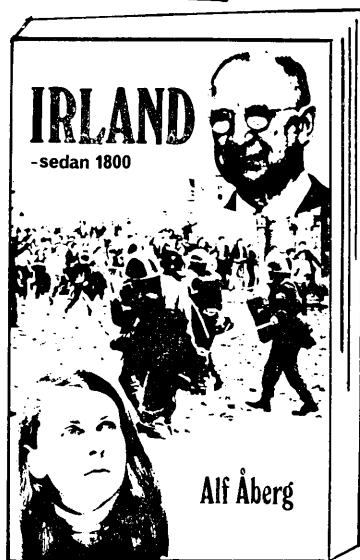
Också skolan spelar en viktig roll. Fortfarande finns det skilda pojk- och flickklasser i grundskolan och på mellanstadiet. Vissa delar av schemat är olika. Enligt utbildningsdepartementet ska t. ex. pojkarna i småskolan ha träslöjd medan flickorna ska leka med dockor och lära sig hushållsgöromål. I tredje, fjärde och femte klass ska pojkarna syssla med mekanik, med att dekorera klassrummet och ha speciell bibliotekstid, medan

flickorna i samma åldersgrupp får lära sig sy, laga, brodera, städa och laga mat. En bok i broderi med titeln "Din framtid" utgavs nyligen som lärobok för flickornas tekniska träning. Efter 11 års ålder slipper pojkarna ha skoluniform medan flickorna måste bära den tills de slutat skolan vid 18 eller 19 års ålder. För mindre än 100 år sedan var all högre utbildning stängd för kvinnorna. Idag finns det en hyfsad procent flickor i den högre utbildningen men deras studier är huvudsakligen inriktade på läraryrket eftersom de inte kan förvänta sig att göra karriär någon annanstans.

Det är lätt att förstå att så få italienska kvinnor hittills lyckats befria sig från de ekonomiska och kulturella bojorna. Men även om några lyckats göra det på ett individuellt plan får de oundvikligen skuldskänslor i förhållande till den inlärda mor- och hustrurollen och upplever att de svikit sin sanna kallelse. Alternativt kan en kvinna tvingas avstå från barn och samlevnad och acceptera ensamhet som den oundvikliga konsekvensen av sitt val.

Under de senaste åren har Italien emellertid för första gången fått bevittna en kollektiv rörelse för kvinnans frigörelse. I olika delar av Italien har det bildats grupper som revolterar mot det härskande patriarkaliska systemet. Även om alla grupperna är mot det kapitalistiska systemet finns det en del som prioriterar kampen mot det mer än andra kvinnor, liksom somliga enbart vänder sig till arbetarklassens kvinnor medan andra inkluderar alla kvinnor oavsett klass. Många av medlemmarna kommer från mansdominerad utomparlamentariska vänstergrupper där deras hopp om att få arbeta för ett nytt samhälle sveks när de upptäckte att de på nytt hamnat i ett patriarkaliskt och auktoritärt system. Men alla grupper har det gemensamt att de inser att kvinnorna har förtryckts längre och mer totalt än någon annan grupp och att den enda vägen till befrielse går genom medvetande om detta och genom handling.

en het bok

Vad händer egentligen i Irland idag?

Ingen kan bättre än
ALF ÅBERG
ge oss bakgrunden.

Cirka pris 16:— inkl. moms

TIDEN

Womens Liberation startade i USA och det är där den vuxit snabbast. I dag räknas den som den starkaste motståndsrörelsen vid sidan av de svartas. Men Womens' Lib i USA har rätt mycket koncentrerat sig på det ideologiskt/psykologiska förtrycket av kvinnan, som är uppenbart i ett land där kvinnan i så hög grad reducerats till ett objekt och ett bihang till mannen. Men det ekonomiska kvinnoförtrycket är lika tydligt i Amerika som någon annanstans. Om kvinnorna och kvinnorrörelsen i USA skriver här Louise Waldén.

Kvinnor i USA

Universitetsbokhandlaren: "Det som är mest inne just nu är Women's Lib (Kvinnornas befrielsefront) och indianernas historia. Men dom kvinnor som är med i Women's Lib är sådana som ändå inte kan få någon träff (date)."

Hemmafru i villaförort: "Visserligen har jag akademisk doktorsgrad men det är klart att jag slutade jobba när vi fick barn. Att ta hand om hem och familj är i alla fall det viktigaste. Men ibland blev det litet tråkigt. Så jag började sälja plastbunkar på homeparties. Dom pengar jag tjänade skänkte jag till kyrkan så att ingen skulle tro att min man inte kan försörja oss. Visst är jag lycklig. Men det känns tomt, me-

ningslöst ibland, som en ångest. Undrar om det är något fel på mig?"

Medlem av Women's Lib: "Om du inte anser dej förtryckt beror det på att du inte vågar inse det. Alla kvinnor är förtryckta, de som arbetar är dessutom exploaterade. Vi lever i ett sexistiskt system, i en värld styrd av manlig chauvinism. Så länge vi ställer upp på männens ord och värderingar kommer vi ingen vart. Vi måste definiera oss själva."

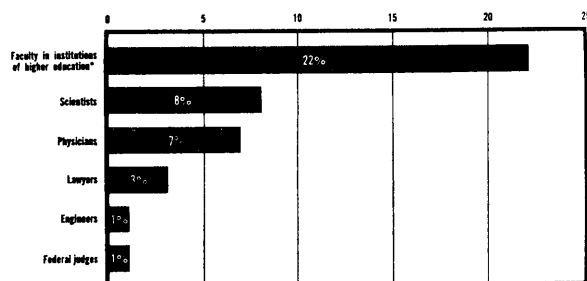
Det är tre repliker som fastnade i huvudet på mig under en Amerikaresa förra året. Tre repliker som ger en del av bakgrunden till den nya amerikanska kvinnorrörelsen och varför den ser ut som den

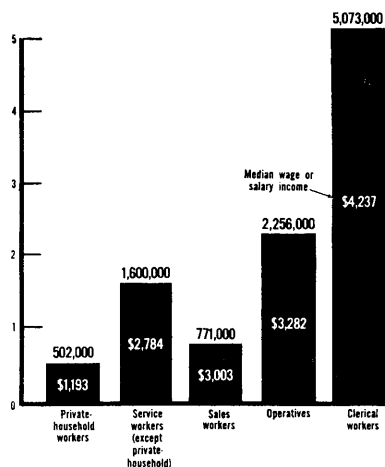
gör. Den amerikanska kvinnan sitter på en piedestal i fastlåsta positioner, i fixerade könsroller: som sexobjekt, helgonförklarad hustrumoder, statussymbol. Hon har inte ens rätten att åldras, utan tvingas livet ut jaga ungdomens skönhet för att hävda sig i konkurrensen.

Det är den ena sidan av saken: det ideologiska förtrycket, som finns inom alla samhällsklasser och som förenar alla kvinnor.

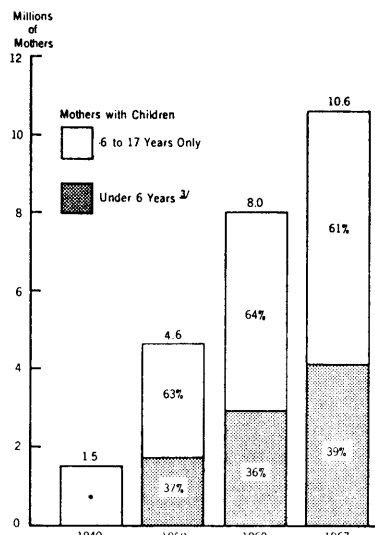
Den andra sidan är det ekonomiska förtrycket. Sedan 1950 har antalet förvärvsarbetande kvinnor ökat och utgör nu 37 procent av arbetarklassen. Man räknar med att siffran 1980 ska vara 40 procent. Majoriteten — 62 procent — är gifta (34 procent av alla gifta

Figuren t. h. visar kvinnornas andel av ledande positioner i arbetslivet. Totalt innehar de 22 procent av de ledande befattningarna. De är 8 procent av vetenskapsmännen", 7 procent av läkarna, 3 procent av advokaterna, 1 procent av ingenjörerna och 1 procent av domarna. Samtliga figurer är hämtade ur Ilene Winkler: "Women Workers, the forgotten third of the working class", utgiven av International Socialists.

Staplarna t. v. visar hur många kvinnor som arbetar helår och heltid inom låglönejobb. Inuti staplarna anges medelinkomsten i dollar/år. Från vänster till höger: privat hushållsarbete, servicejobb, handelsanställda, industriarbetare, kontorsanställda. Staplarna t. h. visar antal förvärvsarbetande mödrar olika år. Tendensen är att mödrarna alltmer förvärvsarbetar. De gråa fälten anger mödrar med barn under 6 år, de vita mödrar med barn över 6 år. Antalet anges i miljoner.

kvinnor arbetar). Ökningen av kvinnlig arbetskraft ligger nästan enbart på gifta kvinnor. Det främsta skälet för att arbeta är att familjen behöver extrainkomster. 75 procent av kvinnorna kommer från familjer där mannen tjänar under 7.000 dollar/år.

De senaste 25 åren har antalet förvärvsarbetande mödrar med barn under 18 år ökat med 600 procent och är nu högre än någonsin tidigare. Över hälften av alla svarta kvinnor med barn under 6 år arbetar. Men bara 2 procent av barnen till dessa mödrar har någon form av samhällelig tillsyn och kostnaden för barntillsyn slukar ofta halva inkomsten för de kvinnliga arbetarna.

De flesta arbetar, liksom i Sverige, inom kontors-, service- eller vårdnadsyrken, bara 20 procent arbetar inom industrin, främst inom de lågavlönade textil- och tobaksbranscherna.

Medan alltså antalet förvärvsarbetande kvinnor totalt har ökat har andelen kvinnor inom kvalificerade yrken *sjunkit*, från 40 procent 1950 till 37 procent 1966. Av dessa är nästan hälften lärare.

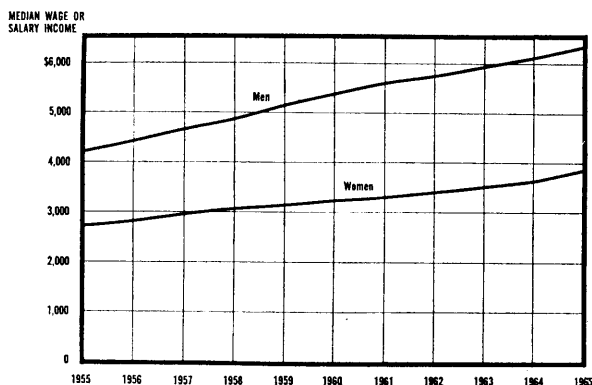
Också kvinnolönerna har i realiteten *sjunkit*: 1955 var medelinkomsten för kvinnor 64 procent av männens medelinkomst, 1965 var den under 60 procent. Sämst av alla har, som hos oss, ensamstående mödrar: av de vita tjänar 30 procent under existensmini-

mum, av de svarta 58 procent. Könsdiskrimineringen slår hårdare än rasdiskrimineringen: vita kvinnor tjänar mindre än svarta män, allra minst tjänar svarta kvinnor.

Det är tendenser som vi känner igen från vår egen låginkomstutredning, men bilden i USA blir ännu svartare om man tänker på att det är ett land med en ytterst bristfällig socialvård där ingenting är gratis, allra minst sjukvården.

Feminismen

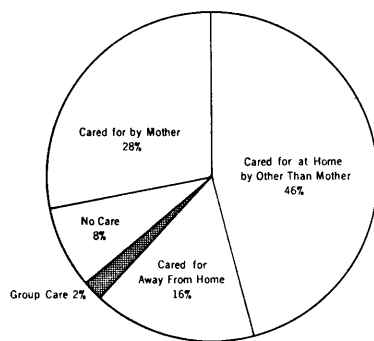
Med ett så tydligt ekonomiskt och ideologiskt förtryck mot kvinnorna är det knappast förvånande att den nya kvinnorörelsen startade just i USA. Ett "historiskt" årtal är 1963, då *Den feminina mysti-*

Figuren visar att löneskillnaden mellan mans- och kvinnolöner ökat de senaste 10 åren. Kurvan anger medelinkomst för heltids- och helårsarbetande män och kvinnor.

ken, Betty Friedans chockrapport om den amerikanska förortsfrun, kom ut. Betty Friedan själv startade NOW (National Organization of Women) och kvinnorna inom the Movement (den amerikanska proteströrelsen) började kritisera rörelsen för det sätt kvinnorna behandlades på: deras insats reducerades till att skriva stenciler, koka kaffe och vara madraser medan männen stod för teorierna, talen och organisationen. Deras kritik blev utskräddad. "Kvinnans enda ställning inom rörelsen är horisontell", sa Stokeley Carmichael i ett klassiskt uttalande. Kvinnorna svarade med att bilda egna grupper, caucuses, som drev kvinnofrågor inom rörelsen. Därifrån var steget inte långt till en separat, självständig kvinnorörelse. Den kom igång på allvar våren och sommaren 1968 och spred sig som en löpeld över nationen. Idag finns det Womens Lib-grupper över hela USA. Hur många medlemmar som finns vet ingen, men det rör sig säkert om hundratusentals som på ena eller

Cirkeln visar barn tillsynen för barn till förvärvsarbetande mödrar. Den smala grå triangeln anger de 2 procent som får tillsyn motsvarande våra daghem. Övriga: 28 procent omhändertagna av modern, 46 procent skötta hemma av någon annan än modern. 16 procent tillsedda utanför hemmet, 8 procent helt utan tillsyn.

andra sättet kommit i kontakt med eller solidariserar sig med Women's Lib.

Vad är då Women's Lib? Det är omöjligt att ge ett entydigt svar på den frågan. Gemensamt för alla grupper är att man anser att kvinnan är utsatt för ett dubbelt förtryck, ett ekonomiskt och ett ideologiskt, och att det behövs två revolutioner för att befria kvinnan: en socialistisk och en kvinnornas egen revolution. Gemensamt för de flesta är också att

man arbetar utom-parlamentariskt i små grupper, anti-auktoritärt och anti-hierarkiskt, och att man lägger stor vikt vid medlemmarnas egen aktivitet. Man får egentligen inte vara passiv eftersom kvinnor måste träna sig i att göra sig hörda och handla. Men sedan går linjerna i sär. Grovt uttryckt kan man säga att det finns en skala där ultrafeministerna bildar en slutpunkten och "politicos", dvs. de politiska, ofta marxist-leninistiska grupperna, den andra. Feministerna anser att mannens förtryck är den främste fienden. Ur det förtrycket har alla andra former av förtryck "växt": kapitalism, imperialism, rasism. Feministerna vänder sig till alla kvinnor, oavsett klass, och menar att alla kvinnor är "koloniserade" av männen och att de under det trycket har utvecklat en egen "kolonial" kvinnlig kultur:

"Den (radikala feminismen) ser feminismen inte bara som kvinnans huvuduppgift utan som något centralt i varje övergripande revolutionär analys. Den vägrar att acceptera den existerande vänsteranalysen inte därför att den är för radikal utan för att den inte är radikal tillräckligt. Den ser den nuvarande vänsterns analys som gammalmodig och ytlig eftersom den inte relaterar det ekonomiska klasssystemets struktur till dess ursprung i det sexuella klasssystemet, modellen för alla andra exploaterande system och därför den som först måste elimineras i varje sann revolution",

DDR KULTUR • CENTRUM

MÄSTER SAMUELSG. 71, 111 21 STHLM. Tel. 21 29 58, 21 29 64

Måndag—torsdag kl. 11—13, 14—18
fredag kl. 11—13, 14—17
lördag kl. 11—14

Bibliotek	● Föredrag, diskussioner, filmkvällar, musikprogram, utställningar m. m.
Diskotek	
Tidningar	● Utlåning av böcker, broschyrer, grammofonskivor, dia-bilder och film.
Tidskrifter	● Specialservice för lärare, skolor och bildningsinstitutioner.
Dia-serier	● Snabbförmiddling av boklån direkt från biblioteken i DDR.
Filmarkiv	● All utlåning kostnadsfri.
Broschyrer	● Biblioteks- och diskotekskataloger sändes på begäran, liksom aktuella program för kulturcentrums verksamhet.

skriver Shulamith Firestone i *The Dialectic of Sex*, en av de viktiga feministiska böckerna.

Politicos

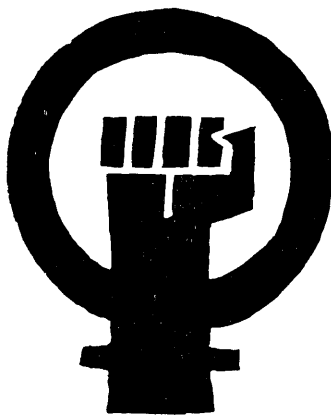
De politiska grupperna däremot anser att kampen mot det ekonomiska förtrycket är det viktigaste. Först i ett socialistiskt samhälle kan kvinnan befrias och därför är klasskampen och kampen mot kapitalismen huvuduppgiften. Men samtidigt krävs det en kvinno-revolution, eftersom socialismen i sig inte befriar kvinnor från det ideologiska förtrycket:

"Dessa (de politiska grupperna) anser att de radikala kvinnorna måste agitera bland de unga arbetarflickorna, bland arbetarkvinnor överhuvud taget och bland arbetarhustrurna kring en dubbel front, nämligen mot det direkta förtrycket från de manligt dominerade institutionerna och mot utsugning- en av dem som arbetare. De hävdar att människans kulturella förhållanden i lika hög grad som den ekonomiska basen för hennes förtryck bestämmer hennes medvetande. Om studentrörelsen inte kan ansluta sig till ett sådant program måste det bildas en kvinnorörelse skild från den övriga rörelsen, ty endast så kan de radikala kvinnorna få det medvetande som krävs för att kunna utveckla och genomföra detta program." (K. McAfee & M. Wood: Bröd och rosor.)

Förutom dessa två huvudlinjer finns också NOW, som ibland räknas, ibland inte räknas till Women's Lib. NOW arbetar inom systemets ram för lagändringar o. dyl.. På deras program står bl. a. lika rätt till arbete och utbildning, förbud mot alla former av könsdiskriminering, daghem, fri abort, rätt till mödraledighet, rätt till skatteavdrag för barntillsynen för förvärvsarbetande föräldrar. NOW:s medlemmar är till stor del väletablerade yrkeskvinnor och man arbetar i den traditionella föreningsformen, men man har gjort mycket gott genom att väcka uppmärksamhet kring uppenbara kvinno-orättvisor i USA.

Den revolutionära potentialen

Kvinnokampen pågår alltså på många olika nivåer i Amerika idag. Massmedia har som alltid tagit fasta på de mest extrema ytt-ringarna, typ SCUM (Society for Cutting Up Men), lesbiska kollektiv, BH-bränningar etc. Men det pågår också ett stort arbete i det tysta: man försöker organisera kollektiva daghem, ordnar rådgivningsbyråer för kvinnor, etablerar "Kvinnohus" där kvinnor ska kunna ta sin tillflykt när trycket blir för starkt. Rörelsen har också bredats de senaste åren. Först bestod den mest av unga, vita, välutbildade medelklassflickor men nu finns det grupper för äldre kvin-

nor, för svarta och andra färgade kvinnor, bland arbetarkvinnor etc.

Det vore fel att bygga upp en falsk motsättning mellan de olika riktningarna. För kvinnans befrielse behövs både ett ökat klass-medvetande och ett ökat medvetande om kvinnoförtrycket.

"Det viktigaste elementet när det gäller att utveckla en kvinnorörelse inom arbetarklassen är troligen dels en tvär-klass-rörelse för kvinnans befrielse, dels att hela arbetarklassen blir mer militant", skriver Ilene Winkler i *Women Workers, the forgotten third of the working class*. Hon menar också att den ökande andelen arbetande kvinnor hittills inneburit en tillbakahållande, konservativ faktor i arbetarrörelsen. Men i framtiden kommer allt fler kvinnor att

förvärvsarbeta större delen av sitt liv — bl. a. för att de helt enkelt *måste* för familjens uppehälle. De kommer inte längre att fungera som en arbetskraftsreserv som försvinner in i hemmet vid lågkonjunktur, och det i sin tur kommer att leda till att kvinnorna blir mer militanta vilket i sin tur kan påverka hela arbetarrörelsen:

"Därför ska vi som socialister både delta aktivt i kampen mot kvinnans totala förtryck och stödja kvinnornas kamp på arbetet. Kampen gäller både den manliga chauvinismen och kapitalismen och därför måste kvinnans kamp organiseras separat. Vår roll ska vara att förbinda kvinnans kamp med arbetarklassens och att hjälpa till att utveckla en revolutionär kvinnorörelse tvärs genom klasserna. Till sist kommer kvinnans befrielse bara att förverkligas i en socialistisk revolution där kvinnorna spelar en aktiv roll för att säkra sina egna, speciella krav, likaväl som arbetarklassens krav."

Redan nu räknas Women's Lib som den starkaste proteströrelsen i USA vid sidan av de svartas. Den börjar alltmer bli en maktfaktor att räkna med, både för vänstern och för de etablerade politikerna. En del kanske vagt börjar inse vad kvinnorörelsen menar när man talar om kvinnorna som "den stora revolutionära potentialen" och den kraft som ligger i ett ökat kvinnligt medvetande. Som det sjungs i *Sånger om kvinnor*:

"Kvinnorna är, det är mindre känt en mäktig minoritet på bara 51 procent det kan vara bra att du vet."

Expresslotter	Snabblotter
Tombolalotter	Kvicklotter

Lägre priser, snabbare leveranser
Prislista på begäran

G. V. GAIJNER AB

Alviksvägen 47,
Box 15039, 161 15 Bromma
Tel. 08/25 84 00.

"För en europé är ett land som Ceylon till att börja med bara annorlunda och exotiskt. Det tycks omöjligt att dra paralleller mellan det västerländska och det asiatiska sättet att leva, det är lätt att fjärma sig.

Under en månads tid försökte jag sätta mig in i den ceylonesiska kvinnans levnadsvillkor, och jag fann att det är så oändligt viktigt att inte fjärma sig. Det är så lätt att vifta bort den asiatiska kvinnans problem genom att säga: Asch, jamen det där ingår ju i den orientaliska kulturen. Då är man inne på en livsfarlig väg; det måste alltid stå klart att förtryck av en befolkningsgrupp alltid måste kallas vid sitt rätta namn och inte för en annorlunda kultur vare sig förtrycket försiggår på Ceylon eller i Sverige", skriver Gunilla Granath i en rapport från Ceylon. Alla de orättvisor som den svenska kvinnan upplever är alldeles desamma för kvinnorna på Ceylon — det är bara det att där är förtrycket och orättvisorna tiofalt värre.

Kvinnor på Ceylon

Den asiatiska kvinnans identitet smulas effektivt sönder av ett samhälle där reglerna kring kvinnorollen är järnhårda, äktenskapet betyder fullständig underkastelse (undantagen vissa medel- och överklasskvinnor) och en livslång fjättring vid ett oupphörligt barnafödande.

För att man bättre ska förstå kvinnans situation på Ceylon är det kanske nödvändigt att ge en kort beskrivning av det ekonomiska och politiska läget på Ceylon.

Ceylon är ett mycket bördigt jordbruksland som under så gott som hela sin historia blivit exploaterat av andra makter. 1948 blev Ceylon officiellt fritt från England, men i praktiken fortsatte England utsugningen av sin f. d. koloni. Handelsavtalen är helt otroligt oförmånliga för Ceylon, som inte ens äger sina egna theplantager. Landet är helt beroende av sin export av te, gummi, och kokos. Världshandelspriserna är starkt pressade och Ceylon lider av konkurrensen med USA, som producerar syntetgummi. Ceylon producerar alltså varor som helt är tänkta för export men som är till ingen nytta för folket självt. Man får — hör och häpna — importera ris och andra

livsmedel från utlandet. Ceylon är nämligen som klippt och skuret att själv producera ris och skulle säkert kunna bli nära nog självförsörjande i fråga om jordbruksprodukter.

Politiskt är Ceylon en polisstat som styrs av ett kvasisocialistiskt parti, Sri Lanka Freedom Party. Detta parti vann en suverän seger genom att lova ett slut på den stora arbetslösheten främst bland de unga akademikerna, de stigande priserna och en total frigörelse från utländskt kapital och beroende. Partiet infriade dock inga av sina löften utan knöt tvärtom fastare kontakter med världsbanken och fikade efter USA-dollar. Arbetslösheten var värre än någonsin i april 71 då unga män och kvinnor över hela Ceylon gjorde uppror mot regeringens sätt att lösa problemen. Upproret slogs ner med omänsklig grymhet och med medel som inte stod i någon som helst rimlig proportion till upprorets storlek.

Mot de unga rebellernas handgjorda bomber och lätta gevär ställde regeringen tungt artilleri och flygvapen. Minst 20.000 människor dödades, men det finns många som nämner siffran 50.000. 16.000 unga flickor och pojkar sitter nu i fångläger. En hel gene-

ration kan sägas vara helt utsuddad från Ceylons karta.

Naturligtvis skiljer sig medel- och överklasskvinnans liv från arbetarkvinnans i väsentliga delar, men äktenskapet har de dock gemensamt med allt vad detta innebär i den här delen av världen.

Äktenskapet på Ceylon är än i dag mer eller mindre en ekonomisk affärssuppgörelse mellan parternas föräldrar. S. k. "proposed marriages" hör mer till regel än undantagen. När en ung kvinna gifts bort måste hon föra med sig en hemgift till mannens föräldrar. Detta innebär att flickorna ofta betraktas som en börda, som en tärande kraft inom familjen och speciellt inom de fattiga arbetarfamiljerna.

Hemgiften är en institution som de unga kvinnorna på Ceylon tycker hjärtligt illa om, men traditionen tycks dock inte försvagas nämnvärt än så länge. Kvinnorna ser det som förödmjukande att giftas bort tillsammans med en summa pengar eller dylikt. Det

Alexandra Kollontay:
Kvinnans ställning i den
ekonomiska samhällsut-
vecklingen.

gidlunds

ligger ju nära till hands att uppleva sig själv som förtingligad, ett objekt bland de andra objekten som mannen får på köpet genom giftermål.

När en kvinna gifter sig måste hon ovillkorligen vara oskuld. Inom de riktigt ortodoxa familjerna är det svärmodern som ska kontrollera att den unga kvinnan har mödomen kvar. Och arma kvinna som redan förlorat sin hinna. Då står det svärföräldrarna fritt att förskjuta henne och gör dom det inte kan man vara säker på att kvinnan kommer få genomlida ett bittert liv. Hon kommer alltid att bli påmind om sitt brott och kommer att föraktas av sin make.

16 barn

Inom äktenskapet är hufvudern den självklara auktoriteten och har den bestämmande makten. Kvinnan innehar tjänarrollen och mannen härskarrollen. Vid måltiderna sitter hon oftast inte med vid bordet utan passar upp och ser till att alla har vad de önskar. I en relativt välbärgad medelklassfamilj dit jag var inbjuden på middag kunde det gå till så här: medan modern och de två döttrarna på 12 och 13 år passade upp på oss satt den fyra-årige lille sonen och åt som en liten kung.

Ferrial Izath Ali, en musiklärarinna som var förhållandevis medveten och fri, sa att kvinnorna på Ceylon i princip var fria att bli vad de ville, att utföra allt som en man kunde göra, men i äktenskapet var de alla slavnor. Och därför fanns det heller ingen frihet i praktiken.

Överhuvudtaget kännetecknas förhållandet mellan könen av en besynnerlig kyla och ett utpräglat främlingskap. Under den månad jag vistades på Ceylon upptäckte jag inte en gång någon gest av ömhet mellan någon man och kvinna. Män och kvinnor tillsammans på gator, torg eller busar var en sällsynthet medan man egendomligt nog ofta kunde se män hand i hand på gatorna.

Slutsatsen är den att män och kvinnor genom uppfostran, segre-

gerade skolor o. s. v. kommit att leva i helt skilda världar. De har ingenting gemensamt och männen önskar heller inte ha någonting gemensamt med den kvinnliga sfären, som de betraktar med illa dolt förakt.

På Ceylon innebär äktenskapet för större delen av kvinnorna först och främst barn, barn och åter barn. Medel- och överklasskvinnan har redan skaffat sig preventivmedel, men ute i byarna där de flesta bor, där de fattigaste människorna bor där existerar ingen "familjeplanering", där lever man i misär och på existensminimum. Där får kvinnorna upp till 16 barn. Där är kvinnorna slut vid 30 års ålder, urlakade och förpinade efter en evighet av barn i både mage och vid bröst samtidigt.

Ute i byarna händer det ofta att man gifter bort sina döttrar redan vid 14 års ålder. Bland muslimerna är det också vanligt att fattiga föräldrar skänker bort sina unga döttrar till gamla gubbar som inför utsikten av lite ungt kött nöjer sig utan hemgift.

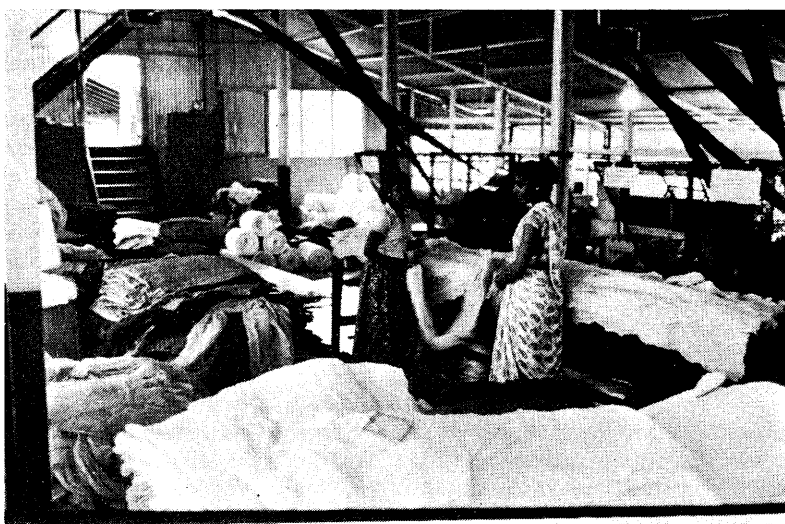
Behovet av preventivmedel är utan gräns. På familjeplaneringsbyrån får man 2—300 brev om dagen från olika delar av landet med förtvivlade rop om hjälp med barnbegränsning.

Fru Florence Wijeratne började med familjeplaneringsarbetet, som till stora delar är ett Sidaprojekt, för 18 år sedan. Hon berättar uppgivet att man på dessa 18 år inte hunnit längre ut med planeringsarbetet än till huvudstaden Colombos förstäder.

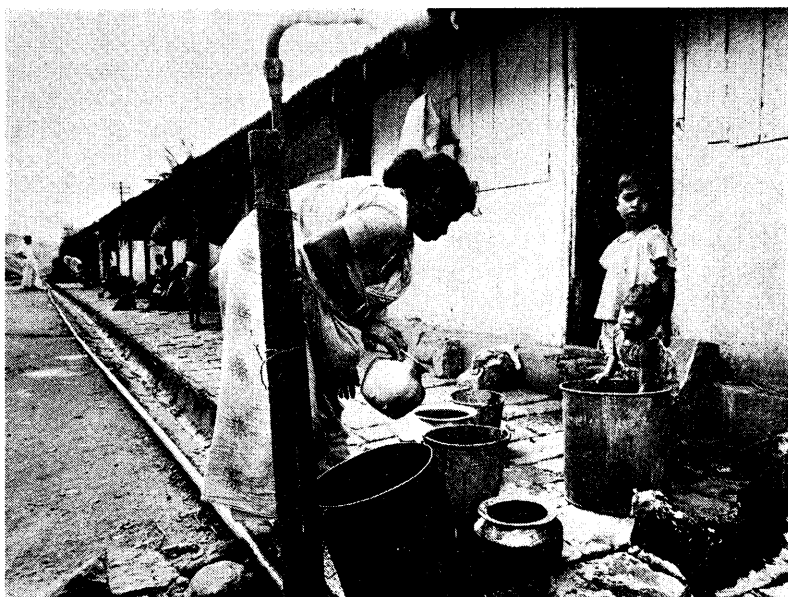
— Regeringen verkar ointresserad, vi får inte tillräckligt med pengar för propaganda och ska en enda propagandafunktionär kunna klara av Ceylons alla byar? Från kyrkan får folket inget stöd heller. Både buddhister och katoliker är emot barnbegränsningen, men det bryr sig kvinnorna inte om längre.

— Naturligtvis, fortsätter hon, hade vi problem med männen till att börja med. De var och är så fyllda av äganderättsbegär att de inte tänkte tillåta sina hustrur att använda p-piller. Kvinnorna kunde ju vara otrogna utan att det märktes.

— Familjeplaneringsarbetet gäller naturligtvis att stoppa den enorma folkökning vi haft de senaste tio åren, men säger hon med hetta och intensitet, det gäller i lika hög grad kvinnornas frigörelse. Som det är nu är kvinnan i många fall inte stort mer än ett avelsdjur. Hennes liv är inte människovärdigt.

Kvinnor på en gummifabrik — te- och gummiindustrin är två basnäringar på Ceylon. Foto Leif Hedman.

Arbetsarlänga i ett te-distrikt — utanför dörrarna hänger de typiska teplockarkorgarna som bärs på ryggen. Foto Leif Hedman.

Antalet illegala aborter är följaktligen stort och dödsfallen är många. En kvinna kan få abort enbart om födandet av barnet kan riskera moderns hälsa, d. v. s. om kvinnan inte skulle gå igenom framfödandet med livet i behåll. Om man frågar kvinnor om de känner till smärtlindring vid förlösning vet de inte vad man talar om. Och de omständigheter under vilka arbetarklassens kvinnor tvingas framföda sina barn går inte att göra sig en föreställning om. Sjukhusen utgör ett koncentrat av vidrighet, smuts, stank, mänskligt lidande och ensamhet. Sjukhusvård är gratis på Ceylon.

Hur många ensamma mödrar det finns på Ceylon gick inte att få fram. Om statistiken är otillräcklig på andra håll är den i det närmaste obefintlig i detta fall. Ensamma mödrar är tabu, helst bör man inte vidröra ämnet. Det är stor skillnad på s. k. legala och illegala barn. Staten gör allt för att förhindra uppkomsten av utomäktenskapliga barn, d. v. s. i praktiken att förhindra kvinnans frigörelse från den äktenskapliga fångenskapen. När ett barn är fött är föräldrarna förpliktade att visa upp ett giftermålscertifikat för att få barnet förklarat som legalt.

Det är mycket svårt att bli socialt accepterad om man är ett utomäktenskapligt barn. Man blir nämligen kastlös eller kommer att tillhöra den lägsta kasten. Är man dessutom kvinna finns det små eller inga utsikter att bli gift. Hon har ju ingen hemgift.

Den ensamma modern kommer genom hela sitt liv vara stämplad som en "smutsig kvinna" och det kommer vara på gränsen till omöjligt för henne att bli gift. Ofta förskjuts hon av sin familj och för det mesta blir hon tvungen att lämna ifrån sig barnet till de speciella institutioner som tar hand om illegitima barn. I vissa fall kan det hända att kvinnan kan få ett arbete dit hon kan ta med barnet, men det innebär att hon får arbeta för ännu lägre lön än vanligt och lönen ligger för de flesta arbeterskor under eller precis på existensminimum.

Dubbelmoralen i detta avseende som alla andra är naturligtvis fullt utvecklad. Mannen går helt fri, och ingen reagerar nämvärt om han överger kvinnan och barnet. Och hur fungerar barntillsynen? Ja, medelklasskvinnorna har både en och två tjänare i huset, men för alla andra kvinnor är det illa ställt. Någon gång kanske någon

svärmor förbarmar sig, men för det mesta springer barnen vind för våg. Många barn på Ceylon lever ett hårt liv. På stränderna leker fiskarbarnen, kanske kommer några av dem ihåg att gå till skolan, kanske inte. Man kan se ett tragiskt mönster: 10—11-åriga flickor släpar omkring sina späda syskon på höften och dessa små barn är helt utlämnade på nåd och onåd till sina äldre systrars barmhärtighet. Men vad som egentligen är mest tragiskt är att dessa små pseudo-mödrar på 10—11 år blivit tvungna att sluta sin skolgång och att de kommer att bli nästa generations utbildade underbetalda arbeterskor med döttrar som i sin tur får sluta skolan för att ta hand om mindre syskon.

Tre rupies om dagen

Den officiella attityden till kvinnors förvärvsarbete är kanske inte helt negativ men man förredrar förstås att framhålla att kvinnans rätta plats är i hemmet och låtsas följaktligen att de flesta kvinnor också är att finna där. I själva verket förhåller det sig naturligtvis så att arbetarklassens kvinnor arbetar utanför hemmet som de alltid gjort. Officiellt förvärvsarbetar 60 procent av Ceylons kvinnor, men siffran kan mycket väl vara högre.

Av medelklasskvinnorna är 60 procent lärarinnor (medan rektorerna självklart är män) och arbetarklassens kvinnor arbetar på tefabriker, gummiplantager, sycentra, vävfabriker, choklad och tobaksfabriker.

Te är Ceylons största exportprodukt och teindustrin sysselsätter omkring 700.000 arbetare. Majoriteten av arbetarna är kvinnor; det är bara kvinnor som plockar te och det är ett tunga arbete. De bär omkring 20 kg om dagen på sina ryggar. Är de inte teplockerskor sitter de och sorterar te för hand. De få män som arbetar i fabrikerna står vid maskinerna eller är förmän. Dessa kvinnor tjänar tre rupies om dagen och det är ungefär lika mycket som ett paket te kostar. Man skulle kun-

na säga att kvinnorna bär upp hela teindustrin med sina låga löner. De tjänar mellan 90—150 rupies i månaden beroende på om de arbetar på söndagarna eller ej. Som jämförelse kan sägas att en förmän tjänar minst 500 rupies i månaden och då tjänar han ganska bra. På 90 rupies klarar man sig nätt och jämt.

Picketline i 1,5 år

Kvinnorna är sällan medlemmar i någon fackförening och i de fall de gått in i facket har de blivit sparkade direkt. Det finns ingen som helst arbetstrygghet. Ceylon Mercantile Union är en av Ceylons fackföreningar; inte den största, men väl den starkaste och radikalaste. Den har tagit sig an kvinnorna och i de fall kvinnor har blivit avskedade för att de gått in i CMU har det blivit strid. Och så kvinnorna har ställt upp!

Kapitalisterna utnyttjar den kvinnliga arbetskraften till bristningsgränsen med regler och kryptik som gör det omöjligt för kvinnorna att utveckla en facklig tradition. På många fabriker har man nämligen den regeln att gifta kvinnor inte får fortsätta att förvärvsarbeta. På så sätt får man på de fabriker alltså unga, osäkra och utbildade flickor som inte har en aning om vad kamp, strejk och fackförening betyder. Kontinuiteten avbryts alltid och lönerna kan hållas låga och arbetsförhållandena fortsätta att vara hälsovådliga och direkt vidriga. Samtidigt upprätthåller fabriksägarna den åsikten att "unga och ogifta kvinnor inte har behov av och inte heller kan kräva högre lön när de bara har sig själva att tänka på".

Exemplen på fabriker som sparar kvinnor som går in i facket är mångfaldiga: På Lucky Manufacturing Industries hade en flicka arbetat fem år utan anmärkning. Då hon gick med i CMU fick hon genast klagomål på sig och avskedades kort därefter utan förklaring. De andra flickorna på fabriken anslöt sig till facket de också och gick omedelbart i strejk. Fabriken avskedade allihop. Facket

"Små pseudomödrar som släpar omkring med sina syskon på höften". Foto Leif Hedman.

agerade för flickornas fall under ett och ett halvt års tid och under denna tid från 69—71 demonstrerade flickorna varenda dag i picket line på den största gatan Galle Face utanför parlamenthuset.

På den statsägda Lanka Weaving Industri blev det strejk och avskedanden av ungefär samma anledning. Flickorna demonstrerade i picket line utanför fabriken under sex månader varje dag. En av parlamentsledamöterna ur den förra regeringen var ägare till fabriken och han hyrde några gangsters för att de skulle kasta sten på de demonstrerande flickorna. Flickorna tog upp stenarna och kastade tillbaka i suveränt förakt. En 16-årig flicka fick en sten i huvudet och for ner i ett dike. Hon fick föras till sjukhus för att sys. Nästa dag sågs hon åter på barikaderna och kastade sten på kapitalets hantlangare. Flickorna fick så småningom sina jobb tillbaka.

På en av Ceylons chokladfabriker brukar man lära upp flickorna under sex månader med "full" lön. Flickorna gick med i facket och blev naturligtvis sparkade. Så hellre än att behålla arbetare som var medlemmar av facket anställde man en helt ny personalstyrka

istället för de 650 sparkade och tog förlusten av sex månaders produktionsnedgång. Flickorna hade för övrigt kämpat sig till hela 40 (!) rupies i månaden (jämför den låga medelinkomsten på 90 rupies) och kampen avslutades faktiskt med att de ursprungliga flickorna fick sina arbeten tillbaka. Arbetslösheten är som sagt fruktansvärt stor och man slåss med näbbar och klor för att få behålla sina jobb. Det behövs med andra ord ett kurage som inte går av för hackor i denna kamp där striden kan betyda att man förlorar sitt arbete och sitt livsuppehälle.

En av de sista saker jag gjorde på Ceylon var att träffa 400 lock-outade flickor som var anställda på en vävfabrik. De hade varit lock-outade 14 dagar, men var vid gott mod och kamplusten lyste ur deras ögon. "Privata vinstintressen måste bort" sa flickorna, "och vi vill ha arbetstrygghet och anständiga löner".

Ceylons kvinnor tycks ha börjat sin kamp för frigörelse. Tänk er om de 700.000 kvinnorna som arbetar inom industrin plötsligt lämnade sina fält och sina korgar och gick i strejk. Vilken revolutionär kraft!

Margit Palmær recenserar Fataburen, Nordiska museets och Skansens årsbok, som i år helt ägnats barnens historia:

Dokumentärt från barnens värld

Ellen Key profeterade en gång att det tjugonde seklet skulle bli Barnets århundrade — hon skrev ju också ett mycket uppmärksammat verk med denna titel. Som vi alla vet har det inte blivit så mycket av den saken: krig, miljöförstöring och mycket annat har motverkat de vällovliga skyddsåtgärder som verkligen genomförts för barnen. Den trygghet som har vunnits har förlorats på andra områden, exempelvis genom trafikfarorna.

Nu förefaller det emellertid som vi vore på väg, om inte precis in i ett barnets århundrade så åtminstone in i ett barnets årtionde. Leksaksutställningar, radio-program, en flod av böcker och artiklar, ett specialnummer om barn av Ord & Bild — många tecken tyder på ett nyvaknat intresse för barnen och deras värld.

Nu har också Fataburen, Nordiska museets och Skansens äre-

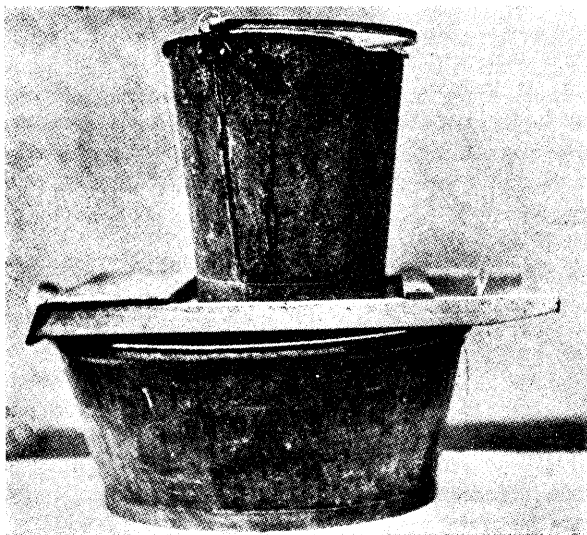
vördiga årsbok, tagit upp detta som huvudtema i sin nya årgång. Detta sker enligt presentationen bland annat för att intressera den yngsta publiken, "morgondagens museibesökare", för vad museerna kan bjuda av kunskapsstoff och belysning av förändringar i samhället. I detta sammanhang kan erinras om den lekverksamhet för barn som bedrivits av bland annat Nordiska och Moderna museerna.

En museal årsbok ser naturligtvis inte som sin uppgift att ge framtidsperspektiv men väl att påvisa den utveckling som redan skett. Och i denna årsbok finns verkligen en imponerande samling av fakta om barnens livsvillkor från nästan ett årtusende. Och den som varit pessimist kanske kan finna en viss tröst i tanken att barnen i de stora folkskikten haft det mycket mycket sämre förr.

Ungefär hälften av årsboken upptas av uppsatser i den mer traditionella museala stilen: om dopseder och barnkoltar, om tennsoldater och dockor, om skämtgåtor bland skolbarn och flickböcker, det senare något som säkert kommer många att le igenkännande leenden. Om barnens nutida lekmiljö skriver Arne Björnstad, de avslutande raderna kan vara värda att citeras:

"Förr var barnens uppväxtmiljö inte skild från de vuxnas. Barnen var i högre grad än nu en integrerad grupp i den totala miljön. De vuxnas värld var deras. I byn och den lilla staden var arbetsliv och hemmiljö inte skilda. De gick hand i hand. Att mycket i den tidens samhälle var vrångt, orättvist och fel skall genast tilläggas. Inget romantiskt skimmer skall fördölja gamla missförhållanden. Men just från barnens synpunkt innebär det lilla samhället en känsla av trygghet genom den dagliga närheten till välkända människor i olika åldrar, och när det gäller den lilla staden en mera differentierad närmiljö än vad en modern sovstad kan ge. Därför måste man nu uppfinna lekplatser i stället".

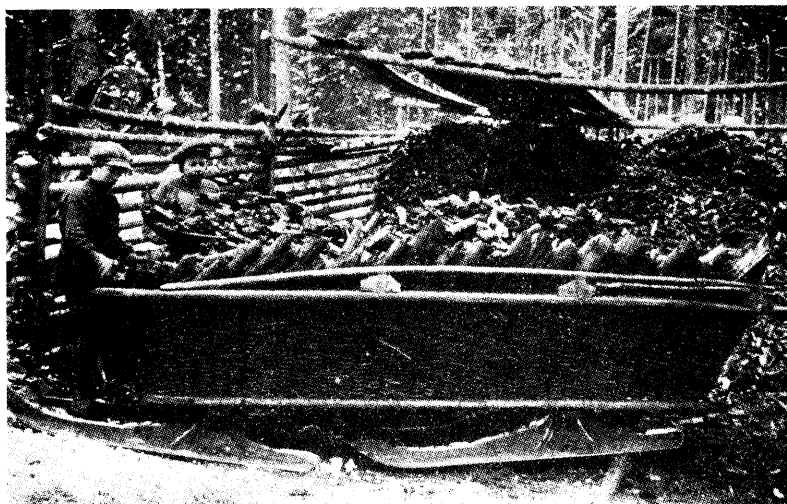
Det är dock inte i denna del av boken utan i den andra eller rättare den första man finner de verkliga tungviktarna. Här uppehåller man sig inte vid de välbärgade klasserna utan dyker direkt ner i Fattigsveriges barnavärld. Här var förhållandena ofta ohyggliga med trångboddhet, sjukdomar, svält, brist på kläder och skor. Värst var kanske barnantalet Redan i sju-åttaårsåldern fick barnen börja hjälpa till med familjeförsörjningen i bondesamhället, antingen i det egna familjehuset eller på den större gård, där föräldrarna var statare eller torpare. Det fanns mycket de kunde göra, men gränserna mellan pojars och flickors arbete var delvis noga uppdragna. Pojkarna följde i regel fadern på åker och äng, i skog och fähus, flickorna modern. Till dessas första uppgifter hörde att passa småsys-

Tvättbalja, kolkink och tvättbräde, använda av en änglamakerska i Hälsingland 1915—1917 som mördade 8 barn. Hon dränkte dem i baljan genom att ställa brädan och hinken ovanpå.

kon, snart också att städa, diska och duka samt baka bröd. Men det fanns också mycket som tillkom både flickor och pojkar att göra som ved- och vattenhämtning, bärplockning, potatisupptagning, tröskning, vallning — ja, listan kunde egentligen bli hur lång som helst. Ungefär i femtonårsåldern brukade pojkarna avancera till drängar eller **halvkarlar** med hälften så stor dagspenning som de vuxna karlarna. Flickorna hade vid denna ålder ofta redan börjat "tjäna pigor" i bondefamiljer, först som barnpigor. Arbetsdagen var lång, elva, tolv timmar eller mer, kosten dålig och någon ledighet var det aldrig tal om. Ändock, säger artikelförfattaren, Mátyás Szabo, var barnens arbetsbidrag mer än nödvändiga och de flesta hushållen skulle ej ha klarat sig utan detta arbetsstillskott. Och det är till denna gamla tradition i bondesamhället det senare så grymma barnarbetet i fabriker knytter an.

Ändock var inte förhållandena för dessa barn de sämsta. Värst var det för de utomäktenskapliga barnen, de så kallade "oäkta". Ännu under vikingatid var deras ställning förhållandevis hygglig — om de inte utsattes — och de växte upp i faderns hus. Men jämställda med de i äkta säng födda var frillobarnen dock inte. Det var kristendomen som med åren gjorde livet allt svårare för den

Barn kör kol från milan, Värmland 1920-talet. Bägge bilderna ur Fataburen.

ogifta modern och hennes barn, detta hängde samman med att äktenskapet betraktades som ett sakrament. Reformationen förbättrade ingalunda förhållandena, tvärtom. Präster och myndigheter arbetade ihärdigt för att förfölja den ensamma modern och hennes barn, och straffen var många och hårda, ända till dödsstraff för "horsynden". För den stackars modern fanns egentligen bara en utväg: att söka dölja havandeskapet och sedan döda sitt barn. För att råda bot på de många barnamorden stiftades 1778 en lag som stadgade att modern om hon så önskade hade rätt att bli okänd genom att barnet infördes i kyrkoböckerna som fött av "okänd mor" — en lag som gällde ända till 1915.

Denna lag blev utgångspunkten för de så kallade änglamakerskornas ohyggliga verksamhet, som utförligt skildras av Sven Ulric Palme.

Dessa kvinnor, som inte så sällan också var barnmorskor, tog emot de nyfödda barnen och behöll dem mot vederlag. Men istället för att ta hand om dem eller överlämna dem till fosterhem vanvårdade de dem avsiktligt till de flesta av dem dog, av svält, misskötsel och sjukdomar. Det var för övrigt inte bara de ogifta mödrarnas barn som drabbades,

även gifta föräldrar kunde överlämna icke önskade barn till änglamakerskor, enligt rättsprotokollen.

De barn som lyckades överleva fick en bitter lott. På landet auktionerades de bort till den lägstbjudande, i städerna hänvisades de — om de inte lyckades komma in på något av de få barnhemmen — till tiggeri. Omkring 1900 klagade Stockholms stad över en invasion av tiggerbarn från en grannkommun men fick till svar att barnen kunde icke reda sig om de icke fick tiggeri. Hur allvarligt problemet var visar det faktiska förhållandet att i Stockholm var nära hälften av samtliga barn födda utom äktenskapet, detta vid 1800-talets mitt.

Först med detta århundrade började man på allvar ta itu med att förbättra förhållandena. 1906 och framöver hölls stora kongresser för barnavård och fattigvård och nu började de nya tankar spridas, som senare tog form i 1917 års lagstiftning om barn utom äktenskapet och 1924 års barnavårds lag samt i de följande årtiondenas barnavårdande samhällsätgärder. Men först 1970 fick de utomäktenskapliga barnen arvsrätt efter fadern!

Och nu tycks äntligen barnen få sin egen historia.

Margit Palmær

Följ politiken i

Ny Dag

eller

Arbetar-Tidningen

— utkommer onsdagar och fredagar —

Ring 08/52 00 95 eller
031/12 76 07 och prenumerera.

Betala när Du får tidningens
inbetalningskort.

För Vietnams kvinnor och barn

Postgiro 5 13 23 — 4

Box 3021, 161 03 Bromma 3

Med detta nummer av vår tidning följer ett inbetalningskort som vi hoppas att alla ni som är vänner till det vietnamesiska folket skall göra bruk av. Att de behöver vårt stöd och varmt uppskattar det är något som inga ord behöver ödas på — ni förstår och känner det säkert var och en. Vi är ju också i den lyckliga situationen att vi har mycket nära kontakter med Vietnams kvinnoförbund. Tack vare det har vi haft möjlighet att överlämna de insamlade medlen direkt i händerna på representanter för detta kvinnoförbund. Vi känner dem och de känner oss och varje uttryck för solidaritet med det tappra vietnamesiska folket är dyrbart för dem.

Redovisningslistan är den här gången inte så lång som vanligt. Men vi hoppas att den till nästa nummer ska bli så mycket längre. Låt det bli allas vårt svar på de våldsamma amerikanska bombningarna över Syd- och Nordvietnam!

Transport	182.427: 40	Gunborg Kihlman, Hägersten	25: —
Centrala SKV-avd., Göteborg	250: —	K. Lundmark, Stockholm	35: —
V:a Lundby SKV-avd., Göteborg	200: —	Erik Danielsson, Enskede	10: —
Örebro SKV-avd.	100: —	Gösta Sköldberg, Johanneshov	80: —
Huskvarna SKV-avd.	210: —	Anna Pettersson, Avesta	20: —
Ambjörby SKV-avd.	100: —	Jenny Brännström, Glommerstråsk	25: —
Malmö SKV-avd.	100: —	Elin Bengtsson, Halmstad	20: —
Luleå SKV-avd.	150: —	Maj Blombäck, Västerås	25: —
Vetlanda SKV-avd.	100: —	Annika Gustavsson, Södertälje	10: —
St. Görans SKV-avd., Sthlm	100: —	Siv Marklund, Piteå	50: —
gm. Mia Emsheimer, Stockholm,		Elsa Stuge, Skattkärr	15: —
bössinsaml.	1.473: 91	Karin Nordlander, Johanneshov	20: —
Hildur Lönnström, Porjus	100: —	Ester Gustavsson, Solna, Till Hugo	
Anny Ohman, Porjus	100: —	Silléns minne	10: —
Gustav Fröbom, Porjus	30: —	Kerstin o. Gunnar Weiter, Solna,	
Teres Isaksson, Porjus	15: —	Till Hugo Silléns minne	10: —
Emma Åkerlund, Porjus	10: —	Selma Löhr, Stockholm	10: —
Ann-Mari Heyman, Stockholm	50: —	Louise Waldén, Solna	10: —
V. Joh. Essle, Göteborg	50: —	A. Högbom, Stockholm	5: —
Margit Wall, Johanneshov	50: —	Gunilla Petrén, Hisings Backa	25: —
Gunhild Sundström, Björnlunda	125: —	Kronor	186.146: 31

Hälsning från

ANGELA DAVIS

till kvinnorna i hela världen

"På denna 8 mars, den internationella kvinnodagen, sänder jag mina hälsningar över kontinenten och över hela jordklotet till alla kvinnor, särskilt de som kämpar för mänsklighetens befrielse från imperialismens bojor, rasismens gissel och krigets bördor. Jag tar tillfället i akt att i dag tacka de talrika kvinnoorganisationerna inom Kvinnornas Demokratiska Världsförbund som har sänt mig så många budskap om stöd och solidaritet."

(Forts från sid 9)

män med hemmafruar. Det är dessa 1800-talsmänniskor som planerar framtidens samhälle. Och det är de som ligger bakom också dagens schizofrena svenska samhälle.

Men kvinnorna har genomskådats dessa myter. De vet att de lever i ett onaturligt samhälle. Vi måste ändra på det.

Louise Waldén påpekade hur man angriper "kvinnans sjuka punkt", barntillsynen. Daghem tillåter man sig att dra in på, men anslagen till sporten rörs inte. 60.000 barn under 7 år saknar tillsyn. 380.000 barn behöver daghemsplatser. Detta i ett samhälle där 26 procent av kvinnorna arbetade 1960, och nu 50 procent — de flesta av ekonomiskt nödtvång. Av det kapitalistiska samhället kan vi inte vänta oss mycket. Men vi kan börja med att ta kontakt med varandra, starta en diskussion, känna att vi är starka när vi blir många. "Kvinnans frigörelse är inte möjlig utan en socialistisk revolution. En socialistisk revolution är inte möjlig utan kvinnans frigörelse."

Lotta Durgé gav exempel på fackets ointresse för kvinnorna, något som blivit aktuellt för henne efter sex månaders barnledighet utan bidrag från facket. Hon tillhör Handelsanställdas förbund, där uppåt 70 procent är kvinnor men bara en kvinna finns bland styrelseledamöterna.

På mötet, som blev en stor framgång, sjöng också Marie Selander och Grupp 8:s nybildade sångkör, telegram avsändes till Angela Davis, Bernadette Devlin och Vietnams kvinnor samt — efter viss diskussion — en resolution till finansminister Gunnar Sträng.

Katja Waldén

Grupp 8:s sångkör "Halva Sverige" med Marie Selander vid mikrofonen. Foto Jean Montgrenier.

Återbäringens storlek säger inte allt.

Återbäringen i Konsum säger bara en del om hur effektivt föreningen arbetat under det gångna året. De pengar som blir över på verksamheten tillhör och tillfaller medlemmarna i förhållande till gjorda inköp.

Men för att få en uppfattning om effektiviteten måste man titta på andra saker också:

☐ **vilka priser tillämpar man i butiker och varuhus?**

I tider som dessa föredrar många medlemmar en kraftigare prispress framför en fixerad återbäring.

☐ **vilken service ger man?**

Personal att fråga, varuval och butiksstandard spelar också sin roll — och kostar pengar.

☐ **vilken kvalitet håller varorna?**

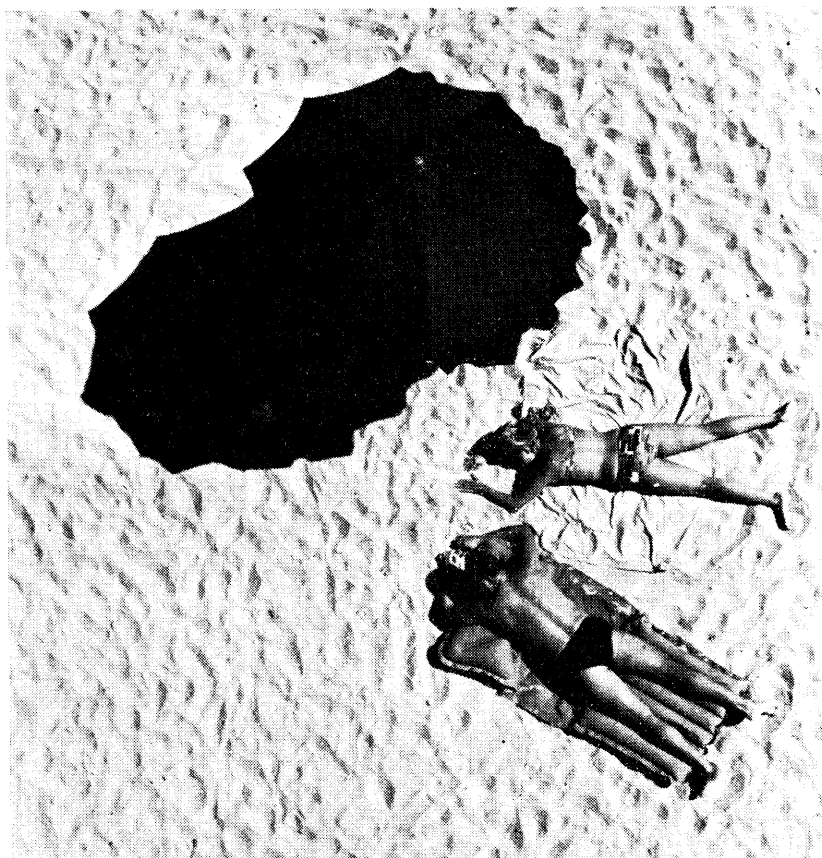
Kvalitetsbehovet är naturligtvis olika hos olika konsumenter. Vår regel är att varje köp skall ge valuta för pengarna.

PS. På 1971 års köp får de svenska konsumhushållen nu ca 162 miljoner kr. tillbaka i återbäring.

Märket för konsumenter i förening

BULGARIEN

För sommarkvar, solskensdagar, lata dagar i Bulgarien

SOLIGA SUNNY BEACH — FASHIONABLA GOLDEN SANDS
HOTELLEN LJUSA NYA

STRANDEN VIT GNISTRANDE REN — BÖLJORNA KLARA SMEKANDE
TRYGGT FÖR BARN — LUGNT FÖR FÖRÄLDRAR
PITTORESKA STIGAR — BREDA STRANDPROMENADER
VÄRDHUS FÖR MATGLADA — NATTKLUBBAR FÖR NÖJESSUGNA
UTFLYKTER FÖR VETGIRIGA

RESO, VINGRESOR flyger till Sunny Beach, SPIES flyger till Golden Sands

Upplysningar:

BULGARISKA TURISTBYRÅN

Kungsgatan 30 111 35 STOCKHOLM Tel. 08/11 51 91